

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Михайла Драгоманова
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН

На правах рукопису

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня «**магістр**» на тему:

**«ПОЛІТИЧНЕ ТА БЕЗПЕКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З
ДЕРЖАВАМИ БАЛТІЇ (2014-2025 рр.)»**

Студентки 2 МІМВЗ групи
Спеціальності: 291 – Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії

Заєць Єлизавети Олексіївни

Науковий керівник: доктор історичних
наук, професор,
Стоян Тетяна Андріївна

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ЕКТС _____

Голова комісії	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)
Члени комісії	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)
	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)
	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)

Київ-2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ ТА КРАЇН БАЛТІЇ (2014–2025 РР.).....	7
1.1. Історичні передумови політичних взаємин України та країн Балтії.....	7
1.2. Основні договори та угоди між Україною й балтійськими державами.....	12
1.3. Співпраця в межах міжнародних організацій (ЄС, НАТО, ООН).....	16
1.4. Роль країн Балтії у підтримці євроінтеграційного курсу України.....	20
Висновки до першого розділу.....	24
РОЗДІЛ 2. ВІЙСЬКОВЕ ТА БЕЗПЕКОВЕ ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНИ Й ДЕРЖАВ БАЛТІЇ.....	26
2.1. Двосторонні домовленості в галузі оборони та безпеки.....	26
2.2. Участь у спільних навчаннях та ініціативах НАТО.....	30
2.3. Інформаційна безпека та протидія гібридним загрозам.....	33
2.4. Внесок Литви, Латвії та Естонії у військову допомогу Україні під час війни.....	36
Висновки до другого розділу.....	43
РОЗДІЛ 3. Можливість подальшого розвитку політичного та безпекового партнерства України та Балтії.....	46
3.1. Оцінка ключових результатів співпраці.....	46
3.3. Безпекова політика країн Балтії в умовах російсько-української війни.....	54
3.4. Пропозиції щодо подальшого зміцнення партнерських відносин.....	61
Висновки до третього розділу.....	69
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Україна та країни Балтії — Латвія, Литва й Естонія — упродовж останніх десятиліть розвивають тісну співпрацю у сферах політики та безпеки. Поглиблення цих відносин стало особливо важливим у контексті зростання напруженості у Східноєвропейському регіоні. Анексія Росією українського Криму у 2014 році, початок бойових дій на сході України та повномасштабне вторгнення у 2022 році зумовили необхідність зміцнення регіональної безпеки та пошуку нових форматів взаємодії між Україною та державами Балтії.

Українсько-балтійська співпраця нині має особливе значення, оскільки сприяє консолідації зусиль у протидії зовнішнім загрозам, посиленню обороноздатності, розширенню політичних контактів та формуванню спільної позиції щодо ключових питань міжнародної безпеки. Балтійські держави, як члени ЄС та НАТО, активно підтримують Україну, надаючи військову, гуманітарну та фінансову допомогу, а також виступаючи за інтеграцію нашої держави до європейських і євроатлантичних структур.

Дослідження розвитку співпраці між Україною та країнами Балтії є актуальним, оскільки воно дає можливість проаналізувати сучасні тенденції у сфері міжнародних відносин, виявити ефективні механізми взаємодії в умовах війни та визначити перспективи зміцнення регіональної стабільності й безпеки у майбутньому.

Об’єктом дослідження є міжнародна співпраця між Україною та Балтійськими державами з акцентом на політику та безпеку.

Предметом дослідження є динаміка, ключові механізми та результати двостороннього і багатостороннього політичного та безпекового співробітництва України з Литвою, Латвією та Естонією у 2014–2025 роках.

Мета дослідження - проаналізувати та всебічно оцінити еволюцію, зміст та ефективність політичного і безпекового співробітництва України з державами

Балтії у період 2014-2025 рр., а також визначити його вплив на регіональну безпеку та євроатлантичну інтеграцію України.

Досягнення поставленої мети передбачалося за допомогою вирішення **наступних завдань**:

1. Окреслити теоретико-концептуальні засади формування безпекової політики України та держав Балтії.
2. Простежити еволюцію двосторонніх та багатосторонніх форматів співпраці (2014–2021 рр. та 2022–2025 рр.).
3. Проаналізувати участь Балтійських держав у формуванні та посиленні санкційної політики ЄС проти РФ.
4. Систематизувати та оцінити обсяги, напрямки та формати військово-технічної допомоги Україні від кожної з трьох держав.
5. Дослідити роль Балтійських держав як "адвокатів" України у процесі набуття членства в ЄС та НАТО.
6. Визначити спільні виклики та загрози (гібридні, енергетичні, інформаційні), які стоять перед Україною та державами Балтії, і механізми спільної протидії їм.
7. Сформулювати рекомендації щодо оптимізації та поглиблення співробітництва на перспективу.

Ступінь наукової розробленості проблеми. Проблематика політичної та безпекової взаємодії України й держав Балтії активно розробляється у працях українських і зарубіжних науковців, однак потребує подальшого узагальнення у контексті сучасних геополітичних трансформацій. У науковій літературі розглядаються питання історичних передумов українсько-балтійських відносин, інтеграції до європейських та євроатлантичних структур, а також співпраці у сфері оборони й безпеки. Водночас комплексний аналіз еволюції цих відносин у 2014–2025 рр., з урахуванням впливу російсько-української війни, залишається недостатньо розробленим.

До інформаційної бази дослідження належать заяви урядів та міжнародних організацій, наукові роботи, які проводять аналіз політики безпеки Балтійських держав під час російсько – української війни.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що українсько-балтійське партнерство у 2014–2025 рр. є одним із ключових чинників зміцнення безпеки у Східній Європі, а досвід країн Балтії у сфері політичних реформ, оборони та інформаційної стійкості може стати важливим орієнтиром для України у процесі євроінтеграції та відбудови державності.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі системно проаналізувати політичну та безпекову взаємодію України і країн Балтії в умовах сучасних викликів, визначити особливості їхнього стратегічного партнерства та перспективи розвитку на основі спільних інтересів у рамках ЄС і НАТО. Дослідження узагальнює досвід практичної взаємодії держав у сферах оборони, дипломатії та інформаційної безпеки, що дозволяє сформулювати рекомендації щодо подальшого зміцнення співпраці.

Результати проведеного дослідження можуть бути використані українськими урядовими та неурядовими установами з метою удосконалення системи політичного та безпекового співробітництва з країнами Балтії. Отримані висновки сприятимуть ефективнішому плануванню спільних дій у сфері зовнішньої політики, оборони, безпеки та інформаційної взаємодії, а також покращенню координації позицій України з партнерами у таких міжнародних організаціях, як НАТО, ЄС та ООН. Застосування рекомендацій може позитивно впливати на формування стратегії регіональної безпеки й підвищення стійкості України до зовнішніх загроз. Крім того, результати дослідження мають практичну користь для вдосконалення зовнішньополітичного курсу України у відносинах із державами Центральної та Східної Європи, сприяючи формуванню збалансованої політики партнерства й взаємної підтримки.

Практичні напрацювання можуть бути використані:

- ~ Міністерством закордонних справ України (МЗС) — для формування та реалізації стратегії двосторонніх відносин і посилення співпраці у рамках міжнародних організацій (ООН, ЄС, НАТО).
- ~ Апаратами Ради національної безпеки і оборони України — для координації заходів у сфері протидії гібридним загрозам та інформаційній безпеці.
- ~ Аналітичними центрами й громадськими організаціями — для розробки рекомендацій, що підтримують зовнішньополітичний курс України.
- ~ У навчальному процесі — під час викладання дисциплін, пов'язаних із міжнародними відносинами, регіональною безпекою, зовнішньою політикою та європейською інтеграцією.

Теоретико-методологічна основа дослідження обумовлена метою і завданнями. Використано метод аналізу міжнародних документів, порівняння політичних рішень, моделювання процесів співпраці та контент-аналіз офіційних заяв, угод і програм. Теоретичну базу становлять праці вітчизняних і зарубіжних учених, присвячені проблемам європейської безпеки, регіональної інтеграції та зовнішньої політики пострадянських держав.

Методи дослідження:

- ~ історичний — для аналізу передумов формування українсько-балтійських відносин;
- ~ порівняльно-політологічний — для зіставлення політичних стратегій держав;
- ~ системний аналіз — для виявлення закономірностей розвитку партнерства.

Робота складається з вступу, трьох розділів, дванадцяти підрозділів, загальних висновків, та списку використаних джерел (66 позиція). Загальний обсяг роботи 84 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ ТА КРАЇН БАЛТІЇ (2014–2025 РР.)

1.1. Історичні передумови політичних взаємин України та країн Балтії

Україну та країни Балтії поєднують не лише сучасні політичні інтереси, а й глибокі історичні витоки, що сягають часів тривалої боротьби народів проти імперського гніту та за право на самовизначення. Протягом століть український, литовський, латвійський та естонський народи проходили подібний шлях становлення національної ідентичності, збереження культурної спадщини та виборювання свободи в умовах зовнішнього тиску. Саме спільний досвід протидії тоталітарним режимам, прагнення до незалежності та демократичного розвитку створили потужне історичне підґрунтя для формування взаєморозуміння та довіри між нашими державами. Спільне минуле, позначене опором імперській політиці, стало основою для зближення політичних і суспільних позицій. Країни Балтії, як і Україна, пережили тривалий період радянської окупації, що залишив глибокий слід у національній свідомості. Я переконана, що це історичне випробування не лише не зламало прагнення народів до свободи, а й зміцнило відчуття солідарності між ними. Отож, саме по цій причині, ідеї незалежності, демократії та європейського вибору набули для цих країн спільного змісту — як символ відродження й спільної мети.

Після розпаду Радянського Союзу на початку 1990-х років Литва, Латвія та Естонія першими серед пострадянських держав відновили свою незалежність, демонструючи рішучість у побудові демократичних суспільств та інтеграції до європейських структур. Уже через рік до спільної когорти нових незалежних держав приєдналася й Україна. Цей історичний момент став відправною точкою для встановлення перших двосторонніх контактів, які, в свою чергу, згодом

змогли трансформуватися в активну політичну, економічну та безпекову співпрацю.

Укладання перших угод між Україною та балтійськими країнами було не лише формальним актом дипломатичних відносин, а й проявом глибшої потреби — взаємної підтримки у процесі державотворення. Варто зазначити, що саме на цьому етапі закладалася основа партнерських відносин, що надалі, з роками лише зміцнювалися та поглиблювалися. Це стало можливим завдяки спільним цінностям — прагненню до свободи, демократії, поваги до прав людини, а також європейського курсу розвитку.

У 1990-х роках, Балтійські країни зажадали приєднання до ЄС та НАТО. Україна також прагнула стати частиною Європи та євроатлантичних структур, але для цього їй довелося докласти на багато більше зусиль та часу. Однак, країни Балтії завжди підтримували та допомагали Україні ставати на шлях до євроінтеграції, сприяючи в експертній та політичній площині.

Роки з 2014 по 2025 були дуже важливі для розвитку політичних відносин нашої країни з іншими європейськими державами. Країни Балтії підтримали право України визначати свої кордони та уряд у 2014 році, в той час, коли Росія захопила український Крим та вела бойові дії на сході України. Окрім цього, вони також доклали значних та послідовних зусиль, спрямованих на посилення санкцій проти Росії а також проявили по відношенню до України всебічну підтримку: гуманітарну, військову та економічну. На мою думку, сукупність усіх цих дій мала надзвичайно позитивний вплив на зміцнення стійкості української держави під час збройного протистояння, а також сильно сприяла збереженню її суверенітету й незалежності.

У 2014 році, Україна зробила важливий крок до свого європейського розвитку – підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом. Цей документ став не лише політичним актом а й підтвердженням та символом щирих прагнень українського народу на користь інтеграції до європейського простору та цінностей. У цьому процесі неабияку роль відіграли країни Балтії, які маючи власний досвід після здобуття незалежності, активно підтримували прагнення

України щодо євроінтеграції. Як держави-члени ЄС, вони сприяли реалізації положень Угоди про асоціацію, надаючи консультативну, експертну та технічну допомогу Україні у впровадження європейських стандартів у різних секторах. Особливо помітною та значущою виявилася підтримка з боку Литви, яка не лише висловлювала політичну солідарність, а й надавала нам практичний досвід у сфері реформування в енергетичному секторі, а також зміцнення його безпеки [12, с. 134]. Завдяки литовським рекомендаціям Україні вдалося запровадити більш сучасні й дієві механізми модернізації енергетичного сектору, що змогло підвищити рівень його ефективності, стійкості та безпеки.

У 2014 році було започатковано спільний військовий проєкт — мультинаціональну бригаду Литви, Польщі та України “ЛИТПОЛУКРБРИГ”. Формування цього підрозділу стало яскравим свідченням розвитку оборонного партнерства між трьома державами та символом їхньої готовності зміцнювати безпеку у Центрально-Східній Європі. Завдяки регулярним спільним навчанням та тренуванням українські військові отримали змогу вдосконалити свою професійну підготовку, а також підвищити рівень сумісності зі збройними силами країн-членів НАТО [45, с. 40]. Подальше розширення регіональної співпраці відбулося у 2017 році, коли Латвія та Естонія долучилися до ініціативи зі створення Балто-Чорноморського Союзу. Основною метою цієї ініціативи стало поглиблення політичної, економічної та безпекової взаємодії між країнами регіону. Для України це стало, в першу чергу, важливим концептуальним напрямом, який відіграв ключову роль та сприяв зміцненню та посиленню її геополітичних позицій і формуванню ефективних механізмів захисту національних інтересів [29, с. 41]. Це позитивно сприяло на міжнародний авторитет країни.

У наступні роки, зокрема у 2019 році, відбулися зустрічі на найвищому рівні між лідерами країн Балтії та представниками української влади. Під час цих перемовин сторони зосередили увагу на розшгляді питань, що стосувалися розвитку економічної взаємодії, впровадженням цифрової трансформації, а також координації дій у сфері протидії дезінформаційним загрозам [5, с. 42]. Такий

підхід дав змогу підпищити рівень довіри між партнерами й забезпечити більш стабільне підґрунття для подільшої співпраці.

Варто окремо підкреслити підтримку з боку країн Балтії у період пандемії COVID-19 у 2020 році. Незважаючи на власні виклики, Литва, Латвія та Естонія надали Україні гуманітарну допомогу, медичне обладнання та засоби індивідуального захисту. Це стало проявом взаємної довіри, партнерства та солідарності у кризових умовах. Крім того, балтійські держави активно долучалися до ініціатив, метою яких було мінімізувати економічні збитки та забезпечити збереження стабільності в регіоні. Їхня участь сприяла формуванню спільного бачення безпечного майбутнього та укріпленню економічних зв'язків. [26, с. 43].

З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році країни Балтії одними з перших відреагували на нові виклики, надавши значну військову, фінансову та гуманітарну допомогу. Вони також рішуче виступали за посилення міжнародних санкцій проти держави-агресора, використовуючи всі можливі дипломатичні, політичні та інформаційні інструменти впливу. Крім цього, представники цих країн, послідовно підтримували ініціативи України на міжнародних майданчиках [14, с. 44]. Таким чином, країни Балтії підкреслювали необхідність глобальної солідарності у боротьбі за дотримання норм міжнародного права.

У 2023 році спільні зусилля України та країн Балтії набули нового виміру, адже головним пріоритетом міждержавної взаємодії стало відновлення зруйнованої війною інфраструктури — доріг, мостів, житлових об'єктів, лікарень, шкіл та інших соціально важливих установ. Після масштабних руйнувань, спричинених російською агресією, саме підтримка з боку Литви, Латвії та Естонії відіграла ключову роль у процесі відбудови окремих регіонів України. Балтійські партнери не лише надали значну фінансову допомогу, а й долучилися до розробки технічних проєктів, логістичних рішень та координації гуманітарних ініціатив, спрямованих на поліпшення умов життя цивільного населення. Литва проявила активність у відновленні соціальної інфраструктури в Київській та Харківській

областях, ініціювавши низку програм із реконструкції шкіл, лікарень і житлових будинків. Латвія, у свою чергу, підтримала відбудову енергетичних об'єктів та транспортних шляхів, допомагаючи забезпечити безперебійне постачання електроенергії у прифронтових районах. Естонія зробила вагомий внесок у розробку цифрових рішень для систем управління відновленням, надавши досвід та технологічну підтримку у сфері електронного урядування, що дозволило оптимізувати комунікацію між місцевими громадами та державними установами. Ці ініціативи засвідчили, що партнерство України з країнами Балтії виходить за межі політичних декларацій і має практичне, відчутне значення для громадян. Участь балтійських держав у відбудові не лише допомагає Україні відновити зруйновані міста, а й сприяє формуванню нового типу міжнародної співпраці, заснованої на спільних цінностях, взаємній довірі та прагненні до спільного майбутнього [44, с. 45].

Балтійські держави відіграли ключову роль у підтримці України під час кризових моментів — зокрема у 2014 році, коли Росія окупувала Крим і розпочала бойові дії на сході. Литва, Латвія та Естонія послідовно підтримували територіальну цілісність і суверенітет України, надаючи широкий спектр допомоги — від гуманітарної до військової. Створення спільного військового підрозділу стало підтвердженням спроможності цих країн протистояти загрозам, об'єднавши ресурси та досвід. Крім того, Балтійські держави активно підтримують євроінтеграційні прагнення України, сприяючи впровадженню реформ у ключових секторах — від оборони до державного управління. Упродовж усіх років співпраці вони залишалися надійними партнерами навіть у найскладніші періоди — під час пандемії та війни, демонструючи незмінну солідарність.

Отже, співпраця України з Литвою, Латвією та Естонією є послідовною, глибокою та стратегічно важливою. Вона спрямована на зміцнення регіональної безпеки, політичної стабільності та інтеграції України до європейського простору, що підтверджує високий рівень взаємної довіри та партнерства.

1.2. Основні договори та угоди між Україною й балтійськими державами

Між Україною та Литвою, Латвією й Естонією протягом 2014–2025 рр. встановлювалася активна політична співпраця, що втілювалася у численних договорах та угодах. Вони, у свою чергу, справили надзвичайно позитивний та помітний вплив на подальший розвиток взаємин між країнами, що проявилось у поглибленні співпраці в економічній, політичній та безпековій сферах. На мою думку, таке партнерство стало певним фундаментом для формування стабільних контактів, які засновані на взаємній довірі, взаємоповазі та прагненні до спільних цілей.

Як зазначалося, у 2014 році Угода про асоціацію з ЄС стала знаковим етапом для нашої країни для подальшого розвитку євроінтеграційних прагнень. Тоді ж саме країни Балтії особливо проявили свою підтримку Україні, надавши різні форми допомоги. Литва, котра стала однією з перших, хто ратифікував угоду, значною мірою проявила солідарність із Україною. Інші країни балтійського регіону – Латвія та Естонія – активно просуvalи інтереси України та її громадян у структурах ЄС, допомагаючи пришвидшити адаптацію українських стандартів до європейських норм. Особливо вагомою та цінною виявилася підтримка у проведенні реформ, що стосувалися системи правосуддя, боротьби з корупцією, а також процеси децентралізації влади [22]. Завдяки цьому вдалося підвищити ефективність управління, створити більш прозорі механізми контролю, а також посилити довіру до державних інституцій у громадян.

Військове співробітництво між Україною та Балтійськими державами стало ключовим чинником посилення регіональної безпеки, особливо на фоні постійних загроз з боку РФ та інших небезпек у Європейському регіоні. За останні роки ця співпраця стала міцнішою та дедалі тіснішою, регулярною та більш системною особливо у військовій сфері, де активно відбувався обмін

знаннями та досвідом та найкращими практиками. Важливим чинником цього процесу стало приєднання до європейських і трансатлантичних оборонних груп, що пов'язано з прагненням України докорінно змінити ситуацію в середині країни, а також зміцнити власну обороноздатність.

Важливо згадати, що Україна постійно долучається до численних навчань, які проводять країни Балтії, що позитивно впливає на ефективність взаємодії між військовими підрозділами. Зокрема, тренування «SABER STRIKE», «WINTER SHIELD», «BALTIC STATES – UKRAINE» допомагають військовим освоїти нові способи ведення бойових дій та використання сучасної техніки. Подібні навчання та спільні тренування мають значний позитивний вплив, не лише на моральний стан українських бійців, оскільки вони відчують підтримку інших міжнародних партнерів. Це створює ефект певного психологічного перезавантаження та додіє віри у власні сили, що має надзвичайно важливе значення у складних умовах воєнного часу.

Якісно об'єднала війська Литви, Польщі та України спільна бригада «ЛИТПОЛУКРБРИГ», яка у 2015 році завершила своє формування. Балтійські країни приєднувалися до спільних військових навчань на території України – «RAPID TRIDENT», «SEA BREEZE», навчали українських солдатів новим бойовим навичкам у своїх навчальних центрах та ділилися досвідом, отриманим під час інтеграції до НАТО [22]. Я вважаю, що на підставі цього, можна стверджувати, що це сприяло модернізації Збройних сил України відповідно до євроатлантичних стандартів.

Балтійські країни, як активні члени НАТО, послідовно сприяють Україні у її намірах інтегруватися до євроатлантичних структур. Вони допомагають освоювати нові технології, навчати та вдосконалювати військову сферу, готувати офіцерів, надавати радників та підтримувати розвиток кібербезпеки в Україні. Завдяки всебічній підтримці балтійських держав Україна поступово наближається до стандартів НАТО, що включає не лише участь у спільних військових навчаннях, а й активному обміну розвідувальною інформацією, координації оборонних операцій та забезпеченні спільної безпеки. Варто

зазначити, що така взаємодія відіграє важливу роль у підготовці до можливих нових викликів і загроз, які потенційно можуть відбутися з боку Російської Федерації.

У кібербезпековій сфері Україна співпрацює з Литвою, Латвією та Естонією задля покращення національних систем у разі кібератак. Спільний обмін досвідом, знаннями та технологіями у протидії інформаційній війні став одним із ключових напрямів цієї взаємодії. Спільні зусилля у цьому напрямку сприяють підвищенню рівня кіберстійкості, зміцненню інформаційного простору та формуванню більш модернізованих та ефективних інструментів боротьби з пропагандою та дезінформацією, яка дедалі частіше створює нові загрози для всіх країн.

Балтійські держави допомагають Україні не лише в обороні, але й надають гуманітарну допомогу, що є ключовим аспектом під час повномасштабного вторгнення. Вони організовують програми підтримки українських біженців, беруть участь у відновленні інфраструктури, зруйнованої під час бойових дій, та сприяють підвищенню стабільності в регіоні. Ця співпраця зміцнює безпеку в Європі, підвищує рівень військової готовності та формує єдиний фронт проти потенційних викликів. Важливою подією стало рішення країн Балтії у 2020 році відмовитися від закупівлі електроенергії в Білоруській АЕС [22]. Це стало показовим прикладом для України у диверсифікації енергетичних потоків постачання енергії та зменшення залежності від російських і білоруських ресурсів, що має, в першу чергу, стратегічне значення для енергетичної безпеки держав.

Балтійські країни допомогли Україні розробити плани щодо отримання більшої кількості газу з інших джерел (LNG термінали) та розвитку енергетичних коридорів. Особлива увага приділялася розвитку спільних проєктів у сфері відновлюваної енергетики, зокрема у галузях сонячної та вітрової енергетики, які, в свою чергу, демонструють високий потенціал сталого розвитку. Хочу зазначити, що реалізація таких ініціатив сприяє більш

екологічній модернізації енергетичного сектору та скороченню залежності від викопних ресурсів.

Одним із пріоритетів взаємодії є розширення альтернативних маршрутів доставки енергоносіїв та інтеграція українських енергосистем із європейськими мережами, що підвищує енергопостачання та зміцнює регіональну енергетичну безпеку. Литва першою зменшила залежність від російського газу, збудувавши СПГ-термінал у Клайпеді, що відкрив можливість імпорту енергоносіїв з різних країн – від США та Катару до Норвегії. Цей досвід особливо важливий для України: диверсифікація джерел газу стає ключовим напрямом енергетичної стратегії. Україна активно впроваджує проєкти із використання СПГ, модернізує трубопроводи та термінали, що зменшує енергетичні ризики та зміцнює національну безпеку. Інтеграція енергетичних мереж з країнами Балтії спрямована на підвищення стабільності постачання та ефективніше використання відновлюваних джерел енергії. Платформа ENTSO-E та будівництво нових ліній електропередач із Польщею та іншими країнами ЄС дозволяють створити єдиний енергетичний ринок та знижують ризики енергетичної ізоляції. Балтійські держави активно діляться досвідом у сфері зелених технологій, допомагають Україні впроваджувати сучасні енергоефективні рішення, зменшувати викиди CO₂ та розвивати відновлювану енергетику. Подібне співробітництво не лише зміцнює енергетичну безпеку України, але й відкриває широкі перспективи для подільшого сталого розвитку [3].

Особливо актуальною ця співпраця стала на фоні загроз з боку РФ, коли питання енергетичної безпеки набуло першочергового значення. Україна та балтійські держави активно обмінюються інформацією, спільно планують диверсифікацію постачання енергоносіїв, посилюють захист критичної інфраструктури й координують дії у сфері протидії від кібератак і гібридних загроз. Такий формат співпраці створює міцнішу основу для довгострокового розвитку енергетичного партнерства.

Балтійські держави протягом багатьох років залишаються надійними партнерами України на міжнародній арені, зокрема у взаємодії з НАТО, ООН та ЄС. Вони регулярно виступають за посилення підтримки України, включаючи військову та гуманітарну допомогу, а також застосування санкцій проти країни-агресора. Країни Балтії дійсно виділяються допомогою Україні у складні часи. У рамках НАТО та інших платформ вони ініціювали обговорення щодо зміцнення співпраці, розвитку систем протидії гібридним загрозам, захисту від кібератак та боротьби з дезінформацією. Особливо помітним проявом солідарності стала взаємодія у кризові періоди, зокрема у часи пандемії, коли партнери допомагали евакуювати українських громадян, надавали тимчасове житло, гуманітарну підтримку та соціальні послуги [3]. Подібна підтримка стала яскравим прикладом щирої дружби, а також готовності реальної взаємодопомоги між народами.

Таким чином, співпраця України з Литвою, Латвією та Естонією за 2014–2025 рр. охоплює політичні, економічні, військові та енергетичні сфери, демонструючи високий рівень взаєморозуміння та солідарності. Балтійські держави сприяють зміцненню обороноздатності України, підтримують реформи, допомагають у диверсифікації енергетичних ресурсів та розвитку відновлюваної енергетики. Це стратегічне партнерство відіграє ключову роль у зміцненні регіональної безпеки, створює умови для інтеграції України до євроатлантичних структур і виступає переконливим прикладом ефективної міжнародної солідарності. На мою думку, така взаємодія яскраво демонструє, що лише спільними зусиллями можна сприяти миру, стабільності і розвитку у сучасному світі.

1.3. Співпраця в межах міжнародних організацій (ЄС, НАТО, ООН)

З 2014 по 2025 рр. країни Балтії та Україна більш тісно посилили свою співпрацю в таких міжнародних організаціях, як НАТО, ЄС та ООН. Країни

двосторонньо працюють над тим, щоб стати більш безпечними, стабільними та процвітаючими. Окрім цього, вони співпрацюють задля розвитку політики та економіки кожного регіону. Балтійські країни, як партнери України, активно допомагали нам швидше інтегруватися до ЄС після укладення у 2014 році Угоди про асоціацію. Вони послідовно підтримували прагнення Києва до проведення глибоких реформ, спрямованих на наближення та відповідність державного управління, правової системи та економічних процесів до загальноєвропейських стандартів. Особливо це стосувалося реформування публічної адміністрації, поглибленню боротьби з корупцією, а також побудові ефективних, прозорих та підзвітних інституцій, здатних краще та глибше забезпечити стабільність та довіру громадян до влади.

У подальші роки співпраця лише поглиблювалася. Так, у 2017 році країни активно підтримали ініціативу щодо ширшої участі України в сфері навчання та науки у ЄС, серед подібних програм – «Еразмус+» та «Горизонт 2020». Подібна підтримка позитивно вплинула та продовжує впливати на розвиток освіти та науки в Україні, дозволяючи та створюючи більше додаткових можливостей для українських студентів та наукових співробітників [10, с. 23]. На мою думку, таким чином, наші студенти, викладачі та наукові можуть підвищити кваліфікацію за кородоном та краще інтегруватися в європейський науковий простір, що, безумовно, позитивно впливає на розвиток вітчизняної освіти й науки загалом.

Одночасно Україна змогла краще інтегруватися в європейські транспортні та енергетичні мережі завдяки спільним великим інфраструктурним проєктам. Одним з ключових кроків стало приєднання України у 2022 році до європейської енергетичної системи “ENTSO-E”, зокрема завдяки сприянню Литви та Латвії [9, с. 45].

З початком повномасштабного вторгнення у 2022 році країни Балтії стали одними з найпослідовніших та важливих захисників України на міжнародній арені. Уже у 2023 році вони активно просували надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС, а також посилювали санкції проти РФ і розширювали

фінансову допомогу Києву для стабілізації економіки. Балтійські держави сприяли проведенню реформ у сферах юстиції, антикорупційної політики та захисту прав людини, що є визначальними для зближення з ЄС [22, с. 67].

Як члени НАТО, Литва, Латвія та Естонія постійно підтримували Україну на безпековому рівні. Важливим елементом партнерства стало створення бригади «ЛИТПОУКРБРИГ», яка слугувала платформою для модернізованих військових навчань та обміну досвідом [2, с. 40]. Завдяки цьому українська армія мала змогу переймати практики та стандарти НАТО у питаннях логістики, підготовки й комунікацій. Крім того, у 2018 році балтійські країни виступили з ініціативою підтримати надання Україні статусу аспіранта НАТО, що відкрило новий етап співробітництва у військово-технічній сфері. У рамках цієї ініціативи відбувалася модернізація українських оборонних структур, передача новітніх засобів зв'язку та участь у програмах обміну розвідувальною інформацією [46, с. 134]. Це переконливо засвідчило, що країни Балтії сприймають Україну не просто як стратегічного союзника, а як рівноправного партнера й активного учасника загальноєвропейської системи безпеки. Такий підхід підкреслює взаємну довіру, солідарність та розуміння ширшої, спільної відповідальності за стабільність та мир в регіоні.

У 2022 році на перших етапах війни Балтійські країни ініціювали консультації за статтею 4 Північноатлантичної угоди, наголошуючи на необхідності посилення східного флангу НАТО та координації дій. Паралельно з дипломатичною та політичною підтримкою, вони надавали Україні відчутну військову допомогу та підтримку, включаючи протитанкові ракетні комплекси, артилерійські системи, боєприпаси, засоби зв'язку, броньовану техніку та інше необхідне спорядження. В свою чергу, Литва відіграла помітну роль у підготовці українських військових, оскільки активно проводила навчальні програми та тренінги для українських бійців із опанування модернізованої техніки за стандартами НАТО, завдяки чому, українські воїни отримували практичний досвід, адаптований до умов сучасних бойових дій [46, с. 80]. Таким чином, завдяки подібній допомозі та підтримці у військовій сфері з боку балтійських

країн, українські оборонні сили отримали можливість покращити результати та підвищити ефективність бойових дій, а також в першу чергу, посилити, свій оборонний потенціал у протистоянні зовнішній агресії з боку Росії.

На міжнародній арені країни Балтії активно відстоювали інтереси України, зокрема у структурах ООН. Це почалося ще у 2014 році, коли після анексії Криму вони підтримали резолюцію ГА ООН про територіальну цілісність України [40, с. 60]. Значна увага приділялася відновленню безпечного середовища на звільнених територіях через програми розмінування за участі Програми розвитку ООН. Завдяки підтримці балтійських держав Україна отримала важливе технічне оснащення та фінансування для відповідних операцій з очищення територій від мін та вибухонебезпечних залишків війни. Ця допомога вплинула на покращене відновлення інфраструктури, повернення, наскільки це можливо, безпеки у звільнені райони та створення додаткових умов для подальшого відновлення нормального життя цивільного населення [12, с. 95].

Балтія також активно проявила особливу увагу до соціальної складової, оскільки вона брала участь у соціальній відбудові, підтримавши програми, які допомагали захисту прав та реінтеграції дітей і жінок, що найбільше постраждали від військових бойових дій. Йдеться про ініціативи з психологічної підтримки та професійного навчання, які сприяють поверненню людей до активного суспільного життя й відновленню місцевих громад. Латвія, зі свого боку, зосередила свою увагу саме на гуманітарних та освітніх аспектах, профінансувавши низку освітніх проєктів для дітей-біженців, які були змушені залишити свої домівки через воєнні дії. Такі програми забезпечили доступ до якісної освіти, психологічної підтримки та соціальної адаптації, допомагаючи дітям поступово інтегруватися та повернутися до нормального життя [21, с. 100]. Усі ці кроки, свідчать про глибокий, людяний та відповідальний підхід країн Балтії до підтримки України у складний період її історії. Їхня допомога ґрунтується не лише на політичній солідарності, а й на ширшому та бажанні сприяти гуманітарному відновленню України.

Таким чином, що відносини України та країн Балтії у 2014–2025 рр. демонструють їх як надійних партнерів, які не залишають у біді. Вони не лише висловлюють стурбованість, а й здійснюють практичні дії задля забезпечення обороноздатності та стабільності України. Співпраця з ЄС сприяла економічній інтеграції, розширенню політичних контактів та залученню України до програм розвитку. Взаємодія з НАТО зміцнила оборонний потенціал України та підвищила відповідність її системи безпеки стандартам Альянсу. Приклад партнерства України з Литвою, Латвією та Естонією демонструє, як послідовна дипломатія та спільні цінності допомагають досягати реальних змін у сфері безпеки, політики та розвитку. Отриманий досвід взаємодії та підтримки з боку балтійських партнерів створює основу для подальшого руху та просуванню України на шляху європейської та євроатлантичної інтеграції. Окрім цього, усі ці взаємодії поглиблюють та розширюють участь України у глобальних інституціях і водночас посилюють українську роль як учасницю з колективної безпеки в Європі.

1.4. Роль країн Балтії у підтримці євроінтеграційного курсу України

Після початку повномасштабної війни Росії проти України країни Балтії стали активними ініціаторами підтримки українського народу як у політичній, так і у громадській сферах. Однією з найбільш помітних акцій стала масштабна демонстрація на підтримку України в Латвії, у якій взяли участь усі президенти, включно з чинним – Егілсом Левітсом. Вони разом пронесли величезний банер з українським прапором як символ спільності, свободи та рішучості протистояти російському режиму. Під час акції неодноразово звучали заклики до єдності народів Європи. Латвійський депутат, який безпосередньо воював на боці України, Юріс Юрашс, наголошуючи підкреслив, що латвійці чудово усвідомлюють масштаби небезпеки, з якою зіткнулася Україна у боротьбі проти російської агресії. Він зазначив, що громадяни Латвії, розуміють, що подібна

загроза може торкнутися й їхньої власної країни. За його словами, саме тому участь у підтримці України для них є не просто актом солідарності, а принциповим питанням безпеки, моральної відповідальності та спільного європейського майбутнього [34, с. 662].

Вже у перші тижні після початку вторгнення представники держав Балтії демонстрували солідарність із нашою країною візитами до небезпечного Києва. Так, 23 березня 2022 року міністр оборони Литви Арвідас Анушаускас став першим, хто відвідав столицю України. 24 березня до Києва приїхали спікери парламентів трьох балтійських країн. Проводячи виступи у Верховній Раді, вони підтверджували тверду позицію щодо підтримки України в боротьбі з російською агресією та запевняли у готовності надавати необхідну допомогу.

Усі подібні зустрічі мали одну й ту саму мету – зміцнити відносини у критичний час, разом шукати шляхи протидії агресору та мінімізації збитків від військових дій. Балтійські політики неодноразово наголошували на важливості надання Україні зброї, гуманітарної допомоги та підтримки інтеграційних процесів до ЄС [34, с. 663].

Ще 1 березня 2022 року уряд Латвії підтримав ініціативу щодо надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС і звернувся до інших країн-членів із закликом пришвидшити ухвалення відповідного рішення. Одночасно ЄС розпочав офіційну процедуру розгляду української заявки, що стало свідченням високої динаміки подій на міжнародній арені. Після отримання «зеленого світла» на вступ Києва, політична позиція, громадська свідомість та медіапростір держав Балтії проявили вражаючу єдність у цьому питанні. Країни доводили, що надання статусу кандидата Україні – це не лише бюрократична процедура, а важливий знак солідарності всього європейського регіону, що підтверджує незалежність України та її право визначати власний шлях розвитку, незважаючи на труднощі та погрози з боку Росії.

Ще з 2014 року балтійські держави вважалися головними союзниками України у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції. Їх позиція базується на власному історичному досвіді та повному розумінні російської імперської

загрози. Вони протистояли радянському режиму й усвідомлюють спільну безпекову відповідальність. У період з 2014 року і аж до сьогодні країни Балтії не обмежують лише офіційними деклараціями про підтримку, а й реально демонструють її на практиці сприяючи активному просуванню нашої держави на шляху до ЄС та НАТО [34, с. 664]. На мою думку, саме така їх послідовність, конкретні кроки, а також відданість демократичним цінностям, вирізняють Литву, Латвію та Естонію серед інших європейських партнерів, роблячи їх одними з найбільш надійних союзників України на тлі сучасних геополітичних умов.

6 червня 2025 року комітети із закордонних справ парламентів Литви, Латвії та Естонії оприлюднили заяву, у якій наголосили на необхідності всебічної підтримки України. У документі зазначено, що союзні держави повинні зберігати єдність у допомозі та активно сприяти інтеграції України до ЄС та НАТО. Учасники міжнародного звернення підкреслили, що остаточна перемога України над російською агресією матиме вирішальне значення не тільки для самої держави, а й чинником відновлення стабільності на цілому континенті. Саме цей успіх стане ключовим чинником відновлення стабільності, безпеки та миру, а повноправний вступ України до НАТО вплине, в першу чергу, на обороноздатність усього регіону та створить додаткові гарантії колективної безпеки.

У спільній декларації міститься зобов'язання балтійських країн продовжувати підтримку України доти, поки вона не відновить суверенітет у межах міжнародно визнаних кордонів. Йдеться про певний комплекс дій, що передбачає звільнення окупованих територій, відновлення правопорядку, справедливості, а також притягнення до відповідальності осіб, причетних до скоєння воєнних злочинів. Водночас, варто зауважити, що важливим є забезпечення повного та неупередженого здійснення міжнародного правосуддя, яке має стати прикладом дотримання принципів верховенства права у глобальному вимірі [15].

Парламентарі підтвердили відданість євроінтеграційному курсу України та закликали керівні інституції ЄС завершити переговорний процес і надати Україні повноправне членство не пізніше 1 січня 2030 року. Окрім того, вони наголосили на готовності підтримувати Україну на шляху до НАТО відповідно до рішень Бухарестського, Вашингтонського та Вільнюського самітів. Комітети також закликали учасників майбутнього саміту НАТО у Гаазі 2025 року вжити конкретних заходів та рішень, які будуть здатні забезпечити чіткий, практичний та незворотній шлях України до членства в Альянсі [15]. Я вважаю, що такою заявою, вони наголосили на тому, що настав час перетворити політичну підтримку на реальні дії, які будуть здатні гарантувати стабільність і безпеку у всій Європі.

У своїй спільній заяві було зазначено намір балтійських країн продовжувати дипломатичний та політичний та економічний тиск на Росію й її союзників. Це включає розширення санкційного режиму, посилення міжнародної ізоляції агресора та забезпеченням юридичних процедур, які зможуть притягнути до відповідальності російське керівництво за численні скоєні воєнні злочини.

З початком повномасштабної війни Литва, Латвія та Естонія стали одними з перших, хто зайняв чітку й принципову позицію на підтримку України. Вони не обмежувалися лише висловлюванням солідарності, а й здійснювали реальні практичні дії, спрямовані на допомогу та підтримку українського суспільства та зміцнення міжнародних позицій України. Їх допомога проявлялася у різних сферах, що свідчить про справжнє партнерство побудоване на спільних цінностях.

Отже, Балтійські країни активно демонструють політичну, гуманітарну та військову підтримку України під час повномасштабної війни 2022–2025 рр. Їхні дії охоплюють широкий спектр заходів – від проявів солідарності з українським населенням, активного дипломатичного тиску на Росію. Вони послідовно просувають та підтримують інтеграційний курс України до Європейського

Союзу та НАТО, що підтверджує високу надійність партнерських відносин та готовність забезпечувати безпеку регіону.

Висновки до першого розділу

Відносини між Україною та державами Балтії – Литвою, Латвією та Естонією, мають глибоке історичне підґрунтя, сформоване на спільному досвіді боротьби за незалежність, свободу та демократичні цінності. Цей шлях став основою для побудови партнерства, заснованого на довірі та спільного бачення майбутнього Європи. Потягом останніх десятиліть, співпраця між Україною та країнами Балтії поступово зміцнювалась. Ця активна взаємодія втілюється у підписанні численних угод і договорів, реалізації довгострокових проєктів, а також у постійному розширенні політичного діалогу між сторонами. Я вважаю, що важливо акцентувати саме на тому, що допомога здійснюється саме в питаннях безпеки, оборони, культурного обміну, розвитку освіти та кваліфікації студентів, науковців, окрім цього, відбувається спільні протидія гібридним загрозам, що робить усю співпрацю більш системною, і найголовніше – результативною.

Особливе значення має взаємодія України з балтійськими партнерами в межах міжнародних організацій – ЄС, ООН, НАТО. Саме завдяки цим платформи, країни Балтії активно й послідовно сприяли зміцненню міжнародної, політичної підтримки України. Їх активна позиція допомагає формувати позитивний імідж України у світі та посилює її голос у міжнародних дискусіях, щодо безпеки та стабільності.

Балтійські держави, спираючись на власний досвід євроінтеграції, стали важливими захисниками України в Європі. Їх допомога в просуванні України до членства в ЄС та НАТО має не просто «політичне» значення, а першочергово стає символом єдності народів, які пройшли схожий шлях за свободу і незалежність.

Після 2022 року, ця підтримка набула ще більш тісних зв'язків – Балтія не лише заявляла про солідарність, а долучалася до усіх ініціатив на користь української державності. Вони виступають за швидшу інтеграцію України до євроатлантичних структур, і вважають це ключем до стабільності та безпеки у регіоні.

Таким чином, партнерство України з Литвою, Латвією та Естонією стало яскравим прикладом ефективної регіональної співпраці, заснованої на спільних демократичних принципах та поваги до суверенітету один одної. Їхня допомога має серйозний вплив на подолання наслідків спричинених агресією та дає можливість Україні рухатися шляхом до європейського майбутнього.

РОЗДІЛ 2

ВІЙСЬКОВЕ ТА БЕЗПЕКОВЕ ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНИ Й ДЕРЖАВ БАЛТІЇ

2.1. Двосторонні домовленості в галузі оборони та безпеки

Співробітництво України та країн Балтії в безпековій та оборонній сфері розпочалося ще на початку відновленої незалежності всіх чотирьох держав після розпаду СРСР на початку 1990-х років. Саме в той період розпочалося активне формування нових, більш сучасних систем національної оборони, побудоване на глибшій взаємодії з іншими державами. В той же час, поступово створювалися більш ефективні механізми міжнародної співпраці, спрямовані на політичну незалежність, гарантування суверенності та стабільності в усьому регіоні, що заклало свіжішу та оновлену основу для майбутньої системи колективної безпеки.

У цей період між країнами почалися укладалися перші міждержавні угоди та меморандуми, які визначали основні напрями співпраці у сфері національної та регіональної безпеки та вміщали положення про взаємну підтримку та координацію дій у разі виникнення зовнішніх загроз. Це посіяло перше зерно для подальшого стратегічного партнерства.

У перше десятиліття незалежності Україна та держави Балтії стикнулися з подібними викликами: створення власних оборонних структур, зміцнення міжнародних зв'язків і пошук надійних партнерів у складних геополітичних умовах, особливо з огляду на потенційні загрози з боку Росії. Україна, маючи потужну військово-промислову базу та досвід функціонування в межах радянських оборонних структур, стала цінним партнером для країн Балтії у військово-технічній співпраці. Важливо підкреслити, що Литва, Латвія та Естонія, з перших років незалежності чітко орієнтувалися на західну систему

безпеки, вбачаючи в ній ключовий шлях до інтеграції у європейський політичний та військовий простір.

На мою думку, саме подібність стратегічних інтересів і спільні цінності демократії України та балтійських країн відіграли важливу роль у формуванні стабільних двосторонніх і багатосторонніх партнерських відносин з початку війни.

Важливим етапом у розвитку співробітництва стала підписана у 1992 р. угода між Україною та Литвою про військово-технічне співробітництво. Вона передбачала обмін досвідом у реформування Збройних сил, модернізації військової інфраструктури, а також спільне проведення навчань та різноманітних тренувань військових підрозділів. Уже через рік, аналогічні домовленості були укладені з Латвією та Естонією, що свідчило про поступове розширення регіональної взаємодії у сфері безпеки [17, с. 45].

Паралельно розвивалася система регулярних консультацій між міністерствами оборони, що дозволяло координувати дії на міжнародних форумах, обмінюватися досвідом реформ у секторі безпеки та спільно реагувати на потенційні загрози. Важливим кроком на шляху до посилення оборонної співпраці стало створення спільних робочих груп, які займалися уніфікацією військових процедур і наближенням стандартів оборонного управління до вимог НАТО [17, с. 52]. Їхня діяльність сприяла ефективному обміну досвідом між фахівцями, безумовно, підвищенню рівня сумісності збройних сил, а також формуванню більш схожих, єдиних принципів, які стосувалися оборонного планування.

Наприкінці 1990-х років співробітництво вийшло на новий рівень: у 1999 році започатковано тристоронній формат взаємодії, спрямований на посилення безпеки в регіоні Східної Європи. Формат такої співпраці передбачав регулярні зустрічі представників оборонних відомств, обмін делегаціями на різних рівнях та проведення спільних навчань. Варто зауважити, що серед найбільш помітніших ініціатив вирізнялася серія військових маневрів «Балтійський щит», які сприяли зміцненню довіри між партнерами, підвищенню злагодженості дій

військових підрозділів і розвитку покращених координаційних механізмів у регіоні [46, с. 75].

У 2001–2003 роках партнерство набуло системного характеру, а після вступу балтійських держав до НАТО у 2004 році співпраця почала базуватися на євроатлантичних принципах, що розширило для України можливості інтеграції у структури колективної безпеки. У 2007 році відбулося подальше поглиблення українсько-латвійських відносин, це стало важливим етапом у розвитку оборонного партнерства. Було укладено угоду про підготовку українських військовослужбовців, а також Латвія надала технічну допомогу для модернізації Збройних сил України [17, с. 85]. Такі кроки сприяли посиленню боєздатності української армії та розширенню й поглибленню міжнародної взаємодії у сфері безпеки.

Значну й вагому роль у зміцненні оборонного партнерства між Україною та країнами Балтії відігравали спільні навчання, які в свою чергу, сприяли практичному відпрацюванню між військовими. Таким чином, у 2010 році проведено масштабне навчання під назвою «Східне партнерство», яке було присвячене моделюванню дій у разі виникнення гібридних загроз [46, с. 92]. Цей захід мав важливе значення для підвищення рівня готовності до реагування на тодішні виклики у сфері безпеки.

Також, у 2013 році було підписано план двосторонньої співпраці між Україною та Латвією, що включав широке коло напрямів – спільні навчання, оперативного обміну інформацією, а також кібербезпеку. Реалізація цього документа сприяла підвищенню рівня довіри між сторонами та зміцненню колективної безпеки [30, с. 110].

Після 2014 року, у відповідь на анексію Криму та війну на Донбасі, взаємодія значно активізувалася. Литва, Латвія та Естонія стали першими країнами, які надали Україні військово-технічну, консультативну та матеріальну підтримку. Литва продовжувала забезпечувати практичну допомогу, зокрема постачання озброєння, захисних засобів та іншого військового спорядження, а у 2015 році було підписано меморандум про співпрацю у сфері кібербезпеки,

таким чином забезпечивши новіший напрям у спільній роботі з протидії кіберзагрозам та гібридним атакам, що набували дедалі більшої актуальності в сучасних умовах [34, с. 50].

Латвія та Естонія зосередили свої зусилля, здебільшого, на підготовці військових кадрів та наданні медичної підтримки, акцентуючи увагу на реабілітаційних програмах для українських військовослужбовців. Крім того вони активно займалися тим, що лобіювали українські інтереси у політичних структурах Європи, включаючи ініціювання посилення санкційного тиску на Російську Федерацію [34, с. 65]. З цього, можна дійти висновку, що це стало важливим та необхідним елементом підтримки та спільної політики щодо стримування агресора.

У 2014 році було створено Литовсько-польсько-українську бригаду для спільної підготовки та планування операцій [36, с. 82]. Вона стала новою формою регіонального, військового партнерства, а її діяльність була спрямована на проведення спільних навчань.

У 2022 році Україна та Естонія підписали угоду, що передбачувала обмін інформацією щодо гібридних загроз, окрім цього, й спільні навчальні програми з кіберзахисту [17, с. 88]. Цей документ став черговим кроком у зміцненні партнерства, спрямованого на підвищення стійкості держав до різнопланових інформаційних атак та кіберагресії, що є невід'ємною складовою сучасної безпеки.

На сучасному етапі, який охоплює 2022–2025 рр. співпраця України та країн Балтії набула комплексного характеру й охоплює політичну, військову, інформаційну та технологічну сфери. Це вміщає постачання зброї та техніки, сприяння гуманітарній допомозі, адвокацію українських інтересів на міжнародних форумах, а також підготовку військових фахівців у навчальних центрах Латвії.

Таким чином, співробітництво у сфері безпеки та оборони з 1990-х років набуло системного та стратегічного характеру. Спільні угоди, навчання та інтеграційні проєкти створили міцну основу для поглиблення оборонної

взаємодії, підвищення оперативної сумісності та наближення України до євроатлантичних стандартів. Балтійські країни стали ключовими союзниками у забезпеченні безпеки України, особливо у періоди загострення військових загроз з боку Росії. Важливо зауважити, що їх підтримка має комплексний характер, адже їх допомога виражається як у практичній допомозі, так і в політичній солідарності, що підтверджує важливе, стратегічне значення партнерства між країнами.

2.2. Участь у спільних навчаннях та ініціативах НАТО

Україна активно співпрацює з країнами Балтії, проводячи спільні навчання та розробляючи плани взаємодії з НАТО. Це сприяє підвищенню безпеки регіону, інтеграції України до європейської та атлантичної спільноти, а також створює можливості для вироблення нових безпекових рішень і стратегій у контексті російсько-української війни. Використання історичного методу дослідження дає можливість детально простежити еволюцію розвитку цієї взаємодії – від її зародження, до сучасного етапу й визначити їх трансформацію у різні періоди. Водночас системний підхід дає змогу комплексно та глибоко охопити політичні, безпекові, економічні, а також технологічні аспекти співпраці, що дозволяє сформувати цілісне уявлення про їх динаміку, зміст та вплив.

Співпраця України з НАТО та країнами Балтії розпочалася приблизно у 1994 році, коли наша держава приєдналася до програми «Партнерство заради миру» [64]. Цей крок став важливим й істотним орієнтиром у процесі поступової інтеграції України до системи євроатлантичної безпеки. Програма відкрила нові можливості для проведення спільних військових навчань та створила необхідне підґрунтя для розвитку більш тісних політичних та оборонних зв'язків у подальшому.

Одними з перших практичних кроків у напрямі військової співпраці стали спільні навчання, які були під назвою «Кооператив Білд», у межах яких українські військові мали безпосередню можливість взаємодіяти з підрозділами країн-членів НАТО. Через кілька років було проведено ще одне важливе навчання – «Сі Бриз», що було спрямоване на підвищення сумісності військово-морських дій у кризових ситуаціях та відпрацювання механізмів реагування за участю України, Литви, Латвії та Естонії [53]. Це заклало основу для подальшої діяльності у морській та оборонній сферах.

У 2017–2018 роках відбулися чергові масштабні, міжнародні навчання, серед яких «Рapid Трідент» та «Флеймінг Сворд», мета яких – відпрацювання ефективної взаємодії спільних підрозділів у надзвичайних ситуаціях [60]. Після отримання Україною статусу партнера з розширеними можливостями НАТО, кількість подібних заходів значно зросла, що дало змогу для нашої держави приймати участь у більшій кількості навчань та операцій, розширюючи власні можливості у сфері оборонного планування та взаємосумісності з країнами-членами Альянсу.

У 2019–2024 роках відбувалися масштабні міжнародні маневри, серед яких «Діфендер Європа» [44], «Сабер Страйк» [53] та «Стідфаст Діфендер» [45]. Вони були спрямовані на підготовку спільних дій у випадку регіональних загроз і продемонстрували активну роль України та країн Балтії у забезпеченні та зміцненні оборонної співпраці в межах євроатлантичного простору, заради безпеки Європи.

Після 2022 року увага учасників навчань значно змістилася у бік кібербезпеки. Україна та Естонія уклали угоду про обмін інформацією щодо гібридних загроз та спільну підготовку фахівців [23; 1]. Завдяки розвитку спільних ініціатив у сфері інформаційної безпеки, вдалося суттєво покращити систему моніторингу, аналітичного опрацювання даних та реагування на потенційні кіберзагрози. Разом із тим, швидкий розвиток технологій, зокрема появу штучного інтелекту, а також поява новим форм інтернет-загроз,

створюють потребу у постійному збільшенні фінансування, модернізації технічної інфраструктури та вдосконаленні стратегій цифрового захисту.

Балтійські країни також активно підтримували Україну на політичному рівні, зокрема декларацією стратегічного партнерства у 2018 році [20], що сприяла просуванню євроатлантичних амбіцій України. Однак, на мою думку, важливо зауважити, що до початку повномасштабного вторгнення Росії на територію України, підтримка з боку багатьох партнерів залишалася здебільшого декларативного характеру, оскільки багато заяв про солідарність не мали ніякого реального, практичного продовження, а проведені заходи, здебільшого, були символічними. Лише після початку широкомасштабних бойових дій на нашій території, риторика почала трансформуватися у більш конкретні кроки, що засвідчило зміну підходу міжнародної спільноти.

Участь України у багатонаціональних маневрах до 2022 року підвищувала оперативну сумісність та дозволяла відпрацьовувати спільні процедури, але після початку повномасштабного вторгнення ці тренування набули критичної важливості. Згодом, результати спільних навчань, військових консультацій та практичної підготовки стали основою для формування нових форматів двосторонньої та багатосторонньої взаємодії. Хочеться зазначити, що подібні програми підготовки, які, здебільшого, відбувалися в наближених до бойових умов, дозволили підвищити рівень кваліфікації військових, позитивно вплинули на навички управління підрозділами, та зміцнили взаємну довіру між партнерами.

Таким чином, співробітництво України з країнами Балтії у рамках НАТО та спільних навчань є ключовим елементом регіональної безпеки. Воно дозволяє підвищувати сумісність військових підрозділів, обмінюватися досвідом та розробляти спільні стратегії протидії загрозам. Водночас, для досягнення максимальної ефективності, необхідно забезпечити довгострокове фінансування, інфраструктурну підтримку та адаптацію до сучасних технологічних викликів. Комплексне співробітництво України з країнами Балтії та НАТО, має суттєвий потенціал не лише для підвищення обороноздатності

нашої держави, але й якісно впливає на перегляд системи задля більш модернізованих рішень у колективній безпеці. Окрім цього, такий формат взаємодії, сприяє посиленню ролі України у системі колективної оборони, розширенню наших політичних можливостей у межах євроатлантичного простору.

2.3. Інформаційна безпека та протидія гібридним загрозам

Партнерство України з державами Балтії у сфері протидії гібридним загрозам та розвитку інформаційної безпеки стало ключовим чинником формування регіональної стійкості. Використовуючи системний підхід, можна простежити, як політична, безпекова та інформаційна взаємодія між державами, поступово зміцнювала їх спроможність держав ефективно реагувати та протидіяти сучасним викликам. Саме за допомогою цього підходу, можна комплексно розглянути взаємозв'язки між різними рівнями співпраці, визначити закономірності їх розвитку та оцінити, яким чином вони впливають на безпеку регіону.

Гібридні загрози являють собою поєднання класичних військових дій з нетрадиційними інструментами впливу – кібератаками, дезінформаційними кампаніями, психологічним та економічним тиском. Їхня кінцева мета – дестабілізація держав, маніпулювання громадською думкою а також підрих довіри до інституцій, це в свою чергу, створює передумови для внутрішніх криз [7, с.13].

Україна разом із балтійськими країнами активно співпрацює у сфері протидії таким викликам, особливо в інформаційному просторі. Уже у 2015 році розпочалася реалізація низки спільних проєктів, спрямованих на обмін досвідом, впровадження більш сучасних технологій, а також підвищення спроможності держав ефективно протидіяти інформаційним атакам [17, с.45]. Ці ініціативи

передбачили проведення практичних тренінгів покликаних посилити рівень інформаційної стійкості.

Важливим етапом стала ініціатива 2016 року – створення спільної робочої групи для вивчення кіберзагроз і вироблення рекомендацій щодо захисту національних інформаційних систем. Литва, маючи значний практичний досвід у кібербезпеці, поділилася з Україною своїми розробками та напрацюваннями у сфері раннього виявлення кібератак і, відповідно, реагування на них [11, с.48]. Цей досвід став особливо актуальним та цінним, саме на тлі війни на Сході України, коли загрози з боку Росії набули все більш системного характеру та вимагали швидкої адаптації та розуміння новітніх типів інформаційних та технологічних викликів.

У 2018 році в Ризі відбувся міжнародний форум із боротьби з гібридними загрозами за участю експертів України, Латвії, Литви та Естонії. Під час зустрічі експертів та представників обговорювалися практичні й конкретні механізми підвищення інформаційної стійкості державних систем та ЗМІ. Результатом цих консультацій стало підписання низки угод, що передбачали обмін знаннями, та створення спільних навчальних програм задля підготовки фахівців у сфері кіберзахисту та протидії дезінформації [5, с.30].

У 2020 році Естонія започаткувала програму під назвою «Цифровий щит», до якої долучилася Україна як активний партнер. Мета програми – підвищення здатності державних та недержавних структур виявляти, аналізувати та, відповідно, нейтралізовувати дезінформацію, що поширюється у медіапросторі [13, с.55]. На мою думку, це ще й вплинуло на розвиток національної системи кіберзахисту, які по своїй суті, стали більш наближені до європейських стандартів.

У 2022 році Україна разом із Латвією оновила серію спільних навчальних програм на підвищення медіаграмотності для журналістів і громадських активістів. Ці ініціативи мали на меті підвищення й зміцнення стійкості суспільства до пропаганди, маніпуляцій і фейкових новин, а також сприяли

покращенню критичного мислення та більш відповідального споживання інформації користувачами [18, с.60].

Важливу роль у координації цих зусиль відіграє НАТО, яка з 2014 року послідовно розширює свою підтримку України у сфері кіберзахисту, модернізуючи інфраструктуру відповідно до стандартів Альянсу [7, с.45]. Варто зазначити, що такі заходи сприяють удосконаленню навичок реагування на кібератаки та забезпечують високий рівень координації, в першу чергу, між союзниками.

У межах Програми розширеного партнерства Україна бере участь у міжнародних навчаннях, зокрема щорічних «Кібер Коалішн», що сприяють відпрацюванню практичних дій у разі кібератак та зміцненню координації між союзниками [4, с.56].

У 2023 році між Україною та Центром передового досвіду НАТО з кібероборони в Таллінні було підписано меморандум про співпрацю, який передбачає спільні дослідження та обмін передовими практиками. Окрім цього це впливає на впровадження більш інноваційних рішень у сфері інформаційної безпеки [13, с.67]. Крім того, НАТО також організовує спеціальні тренінги для українських держслужбовців і представників громадського сектору з ефективної кризової комунікації та формуванню розробки національних стратегій протидії дезінформації [7, с.78].

Україна та країни Балтії приділяють особливу увагу підготовці кадрів та розвитку їх потенціалу. З цією метою проводяться спільні тренінги, навчальні програми та дослідницькі ініціативи, що позитивно впливають на підвищення професійних компетенцій державних службовців та військових у сфері інформаційної безпеки [4, с.30].

Попри досягнуті успіхи, сучасні виклики залишаються і постійно змінюються: технології розвиваються швидко, а методи гібридної війни стають дедалі витонченішими й складнішими. Такий стрімкий розвиток інформаційних технологій вимагають оновлення стратегій, удосконалення технічних засобів і

головне – регулярного тестування систем захисту [13, с.50]. Я вважаю, що лише динамічне реагування, може ефективно протидіяти таким загрозам.

Таким чином, досвід співробітництва України та країн Балтії переконливо демонструє, що ефективна протидія гібридним загрозам можлива лише завдяки постійному, регулярному обміну інформацією, розвинуту систему комунікацій, розвиток сучасних технологій та зміцнення стратегічної довіри між партнерами. Оскільки такий формат взаємодії не лише підвищує рівень інформаційної та національної безпеки, а й сприяє формуванню більш згуртованого простору демократії, стабільності, і, що не менш важливо, взаємній підтримці у Східній Європі.

2.4. Внесок Литви, Латвії та Естонії у військову допомогу України під час війни

Військово-політичне партнерство України з державами Балтії – Естонією, Латвією та Литвою – почало формуватися практично одразу після здобуття незалежності та встановлення офіційних дипломатичних відносин. Цей напрям має стратегічне значення і є важливим не лише для забезпечення національної безпеки України, але й для зміцнення стабільності й безпеки всього балто-чорноморського регіону, який історично все ще залишається зоною перетину інтересів різних геополітичних центрів.

Важливо зазначити, що спільний радянський досвід країн, а також спроби подолання наслідків багаторічної окупації сприяли й створили певний рівень взаємного розуміння щодо природи сучасних загроз – військових, інформаційних та політичних. Саме усвідомлення спільності викликів стало підґрунтям для подальшої координації дій [18, с.166]. Це позитивно впливає на побудову тіснішої співпраці та взаємодовіри між партнерами. Окрім цього, це також дозволяє сформувати засади більш системного діалогу у сфері безпеки.

Перші документи, що заклали правову основу військової співпраці між країнами, були підписані ще в середині 1990-х років. Саме ці угоди визначили загальні принципи взаємодії у сфері оборони, обміну досвідом й спільного реагування на загрози, що й стало відправною точкою для подальшого інституційного оформлення партнерства:

- ~ 20 квітня 1994 р. – угода між міністерствами оборони України та Естонії;
- ~ 12 липня 1994 р. – аналогічна угода з Латвією, оновлена новим договором 15 грудня 2010 р.;
- ~ 1995 р. – протокол про поглиблення оборонного співробітництва з Латвією;
- ~ 1999 р. – низка угод між прикордонними відомствами України, Латвії та Естонії щодо охорони державних кордонів [18, с.168].

Вступ країн Балтії до ЄС та НАТО у 2004 році докорінно змінив формат їхньої взаємнин з Україною, та став неймовірно цінним для нас. Ця подія відкрила для Києва можливість аактивніше долучатися до євроатлантичних програм співпраці, зокрема в межах ініціативи «Партнерство заради миру». Балтійські партнери, у свою чергу, стали важливими провідниками євроатлантичного досвіду, допомагаючи впроваджувати стандарти НАТО в український оборонний сектор і модернізувати систему управління Збройними силами [18, с.169].

Слід зазначити, що 2014 рік став, по-справжньому знаковим й переломним етапом, адже саме тоді, після початку російської агресії проти України, співпраця з країнами Балтії набула нового, праткичного значення. Підтримка партнерів перетворилася з дипломатичної на реальну оборонну взаємодію, спрямовану на посилення українських спроможностей у протистоянні збройній агресії:

- ~ візит міністра оборони Латвії Раймонда Вейоніса до Києва (23-24 вересня) обговорив надання допомоги Збройним силам України;

- ~ спільні навчання «Рapid Трідент – 2014» на базі Міжнародного центру миротворчості та безпеки у Львівській області;
- ~ після саміту НАТО в Уельсі (вересень 2014) започатковано п'ять цільових трастових фондів для посилення обороноздатності України, у яких балтійські держави брали участь:
 1. модернізація систем командування, управління та комунікації (Латвія, Литва);
 2. кіберзахист (Естонія);
 3. медична реабілітація (Естонія, Литва);
- ~ у червні 2015 р. створено шостий фонд – протидія вибуховим пристроям і розмінування [16].

Литва однією з перших продемонструвала готовність до практичної допомоги, в першу чергу тим, що передала Україні елементи озброєння, а також організувала навчання офіцерів у Литовській військовій академії [18, с.177]. Окрім цього у 2016 році Литва надала 146 одиниць летальної зброї радянського зразка для потреб ЗСУ, що стало конкретним підтвердженням солідарності країни [18, с.184].

Після повномасштабного вторгнення Росії балтійські держави не лише зберегли й подовжили цю лінію підтримки, а й значно її посилили, таким чином вони демонстрували реальну готовність допомоги, а також глибоку відданість обороні України:

- ~ Литва надала летальне озброєння, бронетехніку, транспортні засоби, артилерію, міномети, боєприпаси та безпілотники;
- ~ підготовка військових: у 2022 р. – близько 500 українців, у 2023 р. – понад 3 000, у 2024 р. – 3 500 військових пройшли навчання з логістики, командування та спеціальної техніки;
- ~ медична допомога та реабілітація: лікування поранених українських бійців, протезування у співпраці з Естонією.

Варто зазначити, що Латвія також підтримує Україну системно та довгостроково:

- ~ з 2024–2026 рр. зобов'язання щорічно виділяти щонайменше 0,25% ВВП на підтримку ЗСУ (≈ 112 млн євро);
- ~ загальна допомога з 2014 р. – 850 млн євро, у тому числі 392 млн євро – військова складова;
- ~ поставка сучасної бронетехніки (бронетранспортери «Патрія», гусеничні бойові машини розвідки), ударних та розвідувальних безпілотників, стрілецької зброї та спорядження;
- ~ підготовка військових: сапери, снайпери, медики, командири, інженери – понад 4 000 осіб пройшли навчання з початку вторгнення і кожного разу продовжується планування наступних [27].

Рішуча позиція Естонії проявилася ще до початку повномасштабних бойових дій, так у січні 2022 року Україна отримала від неї протитанкові комплекси Javelin які зіграли вирішальну роль у стримуванні російського наступу та знищення бронетехніки під час оборони Києва. Окрім цього, знаковою подією стало й те, що після 24 лютого 2022 року Таллінн ухвалив безпрецедентне рішення, вирішивши передати Україні всі свої гаубиці, це зображує, що Естонія, в свою чергу, фактично пожертвувавши власним артилерійським арсеналом і проявила підтримку до України, а все задля зміцнення обороноздатності нашої держави.

Також необхідно зазначити, що важливим напрямом діяльності Естонії стала її міжнародна ініціативність, оскільки, саме з Естонської пропозиції у 2023 році, Європейський союз ухвалив рішення про спільну закупівлю мільйона 155 мм артилерійських снарядів саме для потреб Збройних сил України. Після цього, наступного року, у червні 2024 р. між Києвом і Таллінном було підписано чергову угоду про безпеку та співпрацю, що передбачає щорічне виділення не менше 0,25% ВВП Естонії на оборонну підтримку України аж до 2027 року. Структура естонської допомоги охоплює як летальні так і нелетальні

компоненти. Наприклад одними з перших поставок стали Джавелін за якими послідували протитанкові міни артилерійські боєприпаси та гаубиці калібру 122 і 155 міліметрів. Піхотні частини збройних сил України отримали гранатомети Карл Густав і засоби радіоелектронної боротьби, що дають змогу ефективно протидіяти ворожим безпілотникам та запобігати перехопленню зв'язку [27]. Особливе місце у двосторонній співпраці посідає допомога й підтримка у сфері безпілотних систем та новітніх технологій. Естонія передала як ударні, так і розвідувальні дрони, зокрема серед них були апарати EOS C VTOL виробництва компанії Треод Системс, які суттєво підвищили ефективність української розвідки та спостереження на полі бою. Поряд із цим, у 2023-2024 роках продовжуючи цю співпрацю, Естонія спільно з Данією передала для нас два патрульні катери, що певною мірою посилило морські спроможності українських сил оборони [27].

Взаємодія Литви Латвії та Естонії із Україною має не лише двосторонній а й багаторівневий колективний вимір. Країни Балтії діють як єдиний політико-військовий союз, який діє дуже узгоджено та здатний забезпечити необхідну синергію в межах ширшої європейської системи безпеки. Перш за все, саме така консолідація допомагає більш ефективно координувати допомогу Україні, поєднувати зусилля на дипломатичному, військовому та гуманітарному рівнях, створюючи цілісну модель.

Одним із ключових майданчиків координації зусиль стала Контактна група з питань оборони України («Рамштайн»). Саме там Балтійські держави виступають узгоджено, координуючи свої позиції та ініціюючи пакети військової допомоги. Паралельно вони беруть участь у тематичних коаліціях «охочих» серед яких «танкова коаліція», що сприяла передачі Україні танків Леопард 2. Хоча самі країни Балтії не мали у своєму розпорядженні відповідних бойових машин, вони забезпечили логістичну, навчальну та технічну підтримку яка була необхідною й саме завдяки цьому, реалізація проєкту стала можливою [27].

Ще одним напрямком участі стала «коаліція винищувачів» спрямована на постачання F-16 та підготовку українських пілотів [27]. Балтійські країни активно надавали організаційну та технічну допомогу, демонструючи готовність діяти навіть попри обмеженість власних ресурсів. Їхні дії свідчать про високий рівень полічної відповідальності та прагнення забезпечити практичну підтримку України у всіх можливих формах, включно з підготовкою фахівців, ремонтом техніки та логістикою.

Країни Балтії відіграють важливу роль і в логістичному забезпеченні постачань. Незважаючи на відсутність спільного кордону з Україною, саме їхні порти та транспортні коридори стали ключовими шляхами для переміщення військових вантажів із північної Європи. Через Литву та Латвію пролягають основні маршрути допомоги зі Швеції, Фінляндії та інших партнерських держав, які надалі надалі прямують до Польщі та України. На території Литви створено функціонуючий, сучасний ремонтний центр для обслуговування гаубиць PzH 2000 та танків Леопард 2, що функціонує за підтримки Німеччини та забезпечує оперативне повернення й відновлення техніки, яка була пошкоджена на лінію фронту [27]. Це, всвою чергу, підвищує ефективність українських підрозділів на передовій.

У квітні 2025р. Балтійські держави підтвердили готовність долучитися до нової «коаліції охочих», Ініційованої великою Британією та Францією. Планується, що вони координуватимуть миротворчу місію на території України після досягнення домовленостей про припинення вогню. Литва, Латвія Естонія вже висловили готовність надати військовий персонал, технічні ресурси та логістичну підтримку [27]. Хоч остаточні параметри цієї ініціативи ще уточнюється та перебувають на етапі узгодження, вже зараз очевидно, що така позиція демонструє їх послідовну стратегічну відданість у підтримці України. Такий підхід відображає готовність партнерів продовжувати допомогу навіть після завершення активних бойових дій, що є надважливим елементом довгострокової, стабільно допомоги.

Загалом, участь балтійських країн у допомозі Україні виходить далеко за межі звичайної солідарності. Їхня підтримка стає органічною складовою нової архітектури європейської безпеки, у якій Україна розглядається не як пасивний одержувач допомоги, а як повноправний партнер і співавтор спільного безпекового простору, оскільки війна йде на межі з країнами-учасниками ЄС. Саме тому Литва, Латвія Естонія залишаються серед найактивніших рушіїв та ініціаторів міжнародної підтримки України — як у період війни, так і на етапі післявоєнного відновлення [27]. Їх допомогу важко не оцінити, оскільки при своєю невеликі розміри, кожна з цих країн надає Україні значущу допомогу та підтримку.

Варто зауважити, що межах усіх спільно проведених ініціатив, кожна з трьох держав отримала, певну спеціалізацію, яку можна виокремити наступним чином:

- ~ Литва, у партнерстві з Ісландією, очолила коаліцію з розмінування, де організовувала навчання саперів і передала усе необхідне для цього обладнання;
- ~ Естонія, спираючись на високий рівень цифрових технологій, координує ІТ-коаліцію. Саме цим вона забезпечує українських військових технічними засобами, програмним забезпеченням, окрім цього, й навчанням у сфері кібербезпеки;
- ~ Латвія, спільно з Великою Британією, стала співзасновником «коаліції дронів», до якої долучилося ще 18 держав. У першій половині 2025 року, лише дві латвійські компанії планують виготовити 12 тисяч безпілотників для України, з яких півтори тисячі вже були передані Україні у квітні.

Таким чином, Балтійські країни демонструють реальну зацікавленість у підтримці України під час війни. Це підтверджується, їхнім значним внеском у зміцнення нашої військової оборони, особливо, якщо враховувати співвідношення цієї допомоги у ВВП кожної з країн.

Також, хочеться зауважити й те, що чимало інших держав не готові надати подібної допомоги через власні побоювання щодо ослаблення власної обороноздатності або через політичну обережність, проте, в такому разі, успішна модель поділу ролей у коаліції дозволила б залучити більше міжнародних партнерів без ризику для їх обороноздатності та національної безпеки.

Я вважаю, що саме така структура співпраці дозволяє більш гнучко розділяти ресурси та компетенції, збільшуючи загальну результативність спільних зусиль на підтримку України.

Додатково хочу відзначити, що така багаторівнева допомога й підтримка країн Балтії, яка, в свою чергу, охоплює як військову, технічну, гуманітарну так і політичну сфери, не лише підвищує й зміцнює оборонний потенціал України, але й також позитивно впливає на стабільність і безпеку всього балто-чорноморського регіону.

Висновки до другого розділу

Внесок Литви, Латвії та Естонії в підтримку України має по-справжньому істотний і відчутний характер, що проявляється як у військовій так і в гуманітарній сфері.

Ці країни не обмежилися лише політичними заявами чи солідарність в декларативному форматі, а реалізували конкретні практичні заходи, які наразі безпосередньо спрямовані на зміцнення обороноздатності України. Саме така практичність, а не чергові формальні домовленості, визначає справжню цінність та внесок їх підтримки да допомоги Україні, оскільки вона безпосередньо впливає на нашу здатність протистояти зовнішній агресії з боку Росії.

Балтійські країни відзначаються своєю високою швидкістю прийняття військових та політичних рішень та системністю підходу. Це демонструє їхню абсолютну готовність діяти рішуче в кризових ситуаціях. Вони змогли поєднати декілька напрямів допомоги в єдину узгоджену стратегію. Зокрема, в

постачанні зброї, військової техніки та засобів захисту, проведення навчань і підвищення кваліфікації українських військових, ремонт та обслуговування техніки, логістичне забезпечення та участь у роботі міжнародних коаліцій. Саме така різновекторність допомагає створити повноцінну, комплексну систему підтримки.

Таким чином можна виокремити наступний розподіл ролей та векторів між країнами:

- ~ Литва – акцент на розмінуванні, інженерних підрозділах та підготовці спеціалістів;
- ~ Латвія – спрямування на безпілотні технології та високоточні системи;
- ~ Естонія – цифрові рішення, кіберзахист та протидія інформаційним загрозам.

Такий стратегічний розподіл між балтійськими державами дозволяє ефективно покрити більшість вузьконаправлених потреб України, забезпечуючи раціональне використання ресурсів, також, не менш важливим є те, що це дає змогу уникнути дублювання зусиль.

Ще однією важливою рисою Балтії є також їх готовність брати на себе довгострокові зобов'язання, що охоплюють не лише фінансування військових програм, а й інституційну взаємодію, розвиток освітніх і волонтерських ініціатив, створення сучасних навчальних платформ. Завдяки цьому формується не просто короточасна допомога, а стійка система підтримки, яка сприяє поступовому нарощуванню спроможностей української армії та зміцненню оборонної інфраструктури в цілому.

Окрім цього, Балтійські держави виступають надійними, передбачуваними й водночас проактивними партнерами України. Їхня допомога має системний і тратегічний характер, поєднуючи оперативність реагування на виклики з чітким розповідлом обов'язків між учасниками. Така співпраця не лише підсилює обороноздатність України в умовах воєнного стану, а й також формує глише підґрунтя для подальшого розитку, підготовки нових кадрів та відновлення країни у післявоєнний період.

Отже, Балтійські держави демонструють приклад справжнього партнерства, який заснований на довірі, глибокому розуміння спільних викликів та відданості спільним демократичним цінностям. Їхня взаємодія з Україною базується, передусім на усвідомленні відповідальності за майбутнє європейського континенту. Політика цих країн зяскраво засвідчує, що партнерство між країнами може бути не лише політичним інструментом, а й проявом щирої солідарності, заснованої на спільному баченні безпеченого й стабільного майбутнього регіону, а також реальному розумінню потенційних зовнішніх загроз та їх наслідків.

РОЗДІЛ 3

МОЖЛИВІСТЬ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОГО ТА БЕЗПЕКОВОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ ТА БАЛТІЇ

3.1. Оцінка ключових результатів співпраці

Аналіз ключових досягнень у сфері, що стосується політичної та безпекової співпраці України з державами Балтії – Литвою, Латвією та Естонією – є надзвичайно важливим для кращого розуміння та усвідомлення сучасних тенденцій у розвитку регіональної безпеки та визначення її майбутніх перспектив. Такий аналіз дозволяє не лише оцінити динаміку двосторонніх і багатосторонніх відносин, а й з'ясувати, як спільні політичні ініціативи впливають на зміцнення стабільності у Європі.

Для досягнення об'єктивних результатів, на мою думку, доцільно застосовувати системний підхід, який забезпечує можливість більш комплексного розгляду ключових етапів становлення партнерства, а також його практичних результатів і довгострокових наслідків для безпекового середовища регіону.

Співробітництво України з Балтійськими державами розпочалося ще у 1990-х роках, коли нові держави активно шукали шляхи до політичної консолідації та безпекового партнерства в європейському просторі. Однак, справедливо зазначити, що активного розвитку та динаміки ця взаємодія набула після 2014 року, у відповідь на загострення конфлікту на Сході України та загрози її територіальній цілісності. В умовах посилення зовнішніх викликів, перед країнами постала необхідність вироблення спільних підходів до оборони та протидії гібридним загрозам, що стимулювало Балтію послідовно розширювати та надавати військову підтримку – від постачання озброєння та боєприпасів до забезпечення технічного оснащення, навчання персоналу й екіпірування. Уже у 2022 році Латвія та Естонія вийшли на провідні позиції у

світі за обсягом допомоги Україні у розрахунку на ВВП кожної з країн [22, с. 50]. Це свідчить про їх солідарність, а також стратегічне бачення спільної безпеки.

Доцільно стверджувати, що одним із найважливіших результатів цього партнерства стало створення системи регулярних спільних військових навчань, обміну офіцерським складом та практичним досвідом ведення сучасних бойових дій. Подібна форма співпраці дає можливість українським військовослужбовцям засвоювати найкращі тактичні та оперативні практики, які застосовуються у збройних силах країн-членів НАТО. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню професійного рівня підготовки особового складу, покращує взаємну сумісність, а також забезпечує поступову інтеграцію української армії у загальноєвропейський безпековий простір. Зрештою, варто зазначити, що така діяльність безпосередньо зміцнює оборонний потенціал України та її здатність все краще та ефективніше реагувати на сучасні військові виклики, які швидко розвиваються та стають більш складними.

Не менш вагомим досягненням та зміцненням партнерства є також й співробітництво у сфері інформаційної безпеки, що набуло особливого значення в умовах гібридної війни. Балтійські країни, маючи власний досвід протидії деструктивним інформаційним впливам, стали для України ключовими надійними партнерами у цьому напрямі. Співпраця охоплює широкий спектр напрямів – від проведення спільних навчань, тренінгів, семінарів до створення спеціалізованих інституцій, які покликані глибше аналізувати сучасні та потенційні ризики. Зокрема, у 2021 році було створено «Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки», який став ключовою платформою для системного аналізу та вивчення загроз, розробки стратегій реагування, а також навчання урядових фахівців, представників медіа та громадянського сектору [47, с. 12].

У 2022 році експерти з Литви, Латвії та Естонії провели серію семінарів, присвячених підвищенню медіаграмотності населення та боротьбі з дезінформацією. У рамках проєкту «Медіаграмотність у дії» було сформовано

ефективнішу систему формування критичного мислення у суспільстві, що дозволяє суспільству своєчасно розпізнавати маніпуляції у медіапросторі та реагувати на них більш усвідомлено [13, с. 34]. Хочу відзначити, що саме завдяки цим заходам Україна значно посилила власну інформаційну стійкість, підвищила рівень захисту державних інституцій від гібридних загроз і, що важливо, створила підґрунтя для подальшого розвитку національної стратегії у сфері комунікаційної безпеки.

Важливу роль у зміцненні безпекових позицій України відіграє співробітництво в межах НАТО, яке координує зусилля України та країн Балтії у питаннях кіберзахисту та протидії гібридним загрозам. Починаючи з 2014 року, НАТО надає технічні ресурси та експертну допомогу для модернізації кіберінфраструктури української сторони відповідно до стандартів альянсу [45, с. 45]. На мою думку, це дозволяє підвищити рівень захищеності державних інформаційних систем, а також, забезпечити їх сумісність з міжнародними безпековими мережами.

Україна активно бере участь у програмі «Партнерство заради миру», у межах якої здійснює низку практичних заходів, зокрема бере участь в міжнародних навчаннях «Cyber Coalition», ці навчання є майданчиком, що дозволяють відпрацьовувати алгоритми реагування на кібератаки, покращувати міждержавну координацію та підвищувати й зміцнювати готовність до сучасних інформаційних загроз [25, с. 56].

У 2023 році було укладено й підписано меморандум про співпрацю між Україною та Центром передового досвіду НАТО з кібероборони в Таллінні, який передбачає проведення спільних досліджень, розробку навчальних програм, а також впровадження міжнародних стандартів у сфері кіберзахисту, що відкриває нові можливості для інституційного розвитку України у цифровій сфері [38, с. 67].

Паралельно з технічними аспектами співпраці, НАТО активно підтримує процес розробки національної стратегії України щодо протидії дезінформації та зміцнення системи кризових комунікацій. У 2022 році було організовано серію

тренінгів та семінарів для представників уряду та громадських організацій. Основна мета подібних заходів полягала у наступному: підвищити рівень компетентності фахівців у питаннях ефективного реагування на кризові інформаційні ситуації; налагодження координації між державними інституціями а також задля формування прозорих каналів комунікацій із суспільством [48, с. 78].

Таким чином, діяльність НАТО у сфері забезпечення інформаційної безпеки має комплексний характер, який, в свою чергу, охоплює не лише військово-технічні аспекти, а й політичний, соціальний та гуманітарний виміри. Завдяки цьому формується більш стійке інформаційне середовище, що позитивно сприяє зміцненню демократичних інститутів, підвищенню довіри громадян до держави та забезпеченню довгострокової стабільності в усьому регіоні.

Взаємодія України, країн Балтії та НАТО у сфері інформаційної безпеки має стратегічне значення для підтримання регіональної стабільності, посилення захисту від гібридних загроз і формування спільного безпекового простору. Такий формат партнерства поєднує як політичну волю, практичну взаємодію так і технологічні можливості учасників, що робить його одним із найефективніших механізмів зміцнення стійкості у сучасних умовах.

Поглиблення інтеграції України в євроатлантичний простір, а також розширення спільних програм із протидії дезінформації, кібератакам та іншим формам гібридних впливів сприятиме формуванню більш безпечного, стабільного та передбачуваного середовища для всіх країн регіону. Таке партнерство створює основу для покращеного розвитку демократичних інститутів, посилення взаємної довіри та зміцнення європейської системи колективної безпеки.

3.2. Перспектива розширення взаємодії в умовах сучасних викликів

У контексті зростаючих глобальних ризиків, серед яких, на мою думку, особливе місце посідає збройна агресія Російської Федерації проти України, поширення гібридну форму конфліктів, ескалація кіберзагроз та дестабілізація енергетичних ринків, перед Україною та країнами Балтії постає необхідність значно глибшої координації спільних дій. Важливо зазначити, що поглиблення партнерства в політичній і безпековій площинах набуває для обох сторін не лише регіонального, а й виразного стратегічного значення, адже воно визначає рівень стійкості всього європейського простору та формує основу для ефективної протидії загрозам.

Тісна співпраця України з державами Балтії зокрема в рамках Північноатлантичного альянсу продовжується вже не один рік, однак актуальні безпекової умови вимагають переходу до нового, якісно вищого етапу взаємодії. Я маю на увазі, зокрема, формування спільних оборонних механізмів та розвиток регіональних ініціатив, що передбачають розширення практик обміну досвідом, створення спільних навчальних програм, багато національних груп швидкого реагування та уніфікацію процедури реагування на гібридні виклики. Важливим кроком у цьому напрямі може стати залучення України до відповідних програм НАТО, що забезпечить зростання сумісності її збройних сил зі структурами Альянсу [21, с. 46].

Водночас перспективним виглядає і розвиток безпекової інфраструктури в Чорноморському басейні, який, за належної координації міг би утворити спільну зону стабільності, взаємопов'язану з балтійським регіоном. Ініціатива створення Балтійсько-Чорноморського безпекового альянсу відкриває можливості для налагодження та формування системи ефективного обміну розвідувальними даними, скоординованих дій у кризових ситуаціях та спільного моніторингу безпекового середовища [29, с. 29]. Я вважаю, що така взаємодія могла б стати важливим інструментом зміцнення регіональної стабільності.

Кіберпростір нині є одним із ключових напрямів боротьби у сучасних конфліктах, адже атаки на інформаційні системи стали типовим елементом гібридної війни. Країни Балтії накопичили значний досвід протидії

кіберзагрозам, і на мою думку, подальша співпраця України з ними в цій сфері може бути вкрай продуктивною. Спільні зусилля здатні сприяти підвищенню технологічної спроможності, окрім цього, позитивно вплинути на зміцнення оборонної готовності.

Потенційними кроками у розвитку кіберспівпраці між Україною та країнами Балтії можна вважати:

- ~ створення регіональних центрів кіберзахисту за моделлю Центру передового досвіду з кібероборони в Таллінні;
- ~ налагодження постійного та системного обміну даними й інформації щодо ворожих кіберактивностей та вироблення і узгодження єдиних алгоритмів реагування;
- ~ організацію міжнародних навчань, спрямованих на підвищення рівня захищення об'єктів критичної інфраструктури від цифрових атак [43, с. 102]. Такі кроки сприятимуть формуванню більш ефективної та стійкої кібероборони.

Важливим та перспективним напрямом може стати долучення України до спеціалізованих кіберпрограм НАТО, що сприятиме зміцненню її технічних можливостей в цифровій сфері. Окрім цього, я вважаю, що така інтеграція сприятиме не лише підвищенню рівня захисту інформаційних ресурсів, а й гармонізації національних стандартів безпеки з загальноєвропейськими нормами, що є невід'ємною складовою процесу співпраці між Україною та країнами євроатлантичного простору.

Україна та держави Балтії вже тривалий час послідовно демонструють єдність у зовнішньополітичних позиціях, оскільки їх об'єднує спільна стратегічна мета – зміцнення міжнародного правопорядку та засад колективної безпеки.

Подальше політичне зближення між ними може передбачити наступне:

- ~ формування спільних ініціатив у межах Європейського союзу, НАТО та ООН;
- ~ координацію дій для посилення санкційного тиску на країну-агресора;

~ розвиток нових форматів багатостороннього партнерства, зокрема, таких як Балтійсько-Чорноморська ініціатива, яка може слугувати платформою для обговорення спільних безпекових стратегій [43, с. 102]. Вважаю, важливим зазначити те, що такі напрями співпраці здатні посилити міжнародні позиції як України, так і країн Балтії.

Така політична взаємодія не лише підвищує ефективність української дипломатії та створює більш ширші можливості для міжнародного маневрування, а й помітно зміцнює позиції країн Балтії в системі європейської колективної безпеки. Спільні зусилля сторін сприяють формуванню єдиного безпекового простору, у межах якого, Україна та її балтійські партнери виступають не просто союзниками, а й активними, відданими суб'єктами регіональних стабілізаційних процесів, здатними формувати порядок денний у сфері безпеки.

Одним із найскладніших і водночас найбільш уразливих аспектів сучасної гібридної війни залишається інформаційний простір, де визначається здатність держав протистояти маніпуляціям, пропагандистським впливам та зовнішньому психологічному тиску. Балтійські держави вже виробили ефективні механізми боротьби з дезінформаційними кампаніями, створивши потужну систему аналітичних центрів, платформ фактчекінгу та громадських ініціатив, які забезпечують поширення перевіреної та достовірної інформації. Вони активно застосовують сучасні цифрові технології, розробляють навчальні програми з медіаграмотності та співпрацюють із провідними європейськими структурами у сфері кіберзахисту. Україна може успішно інтегрувати цей досвід у власну інформаційну політику, формуючи та розвиваючи спільні з країнами Балтії медіаініціативи, спрямовані на підвищення та розвиток критичного мислення, й рівня медіаграмотності громадян. Окрім цього, запозичити сучасні, дійсно працюючі методології щодо якісної протидії пропаганді. Таким чином у довгостроковій перспективі це сприятиме не лише зміцненню інформаційної безпеки держави, а й підвищенню стійкості суспільства до зовнішнього впливу [5, с. 110].

Подальший розвиток безпекового партнерства у Балтійсько-Чорноморському регіоні, на мою думку, має передбачати створення інтегрованих механізмів реагування на комплексні загрози — від військових і кібернетичних до економічних та гуманітарних. У цьому контексті, особливо важливим кроком є посилення співпраці між Україною та країнами Балтії у сфері формування регіональної системи протиповітряної та протиракетної оборони. Окрім того, необхідним є розширення участі України у спільних навчаннях та тренуваннях НАТО, що сприятиме підвищенню рівня оперативної сумісності між державами.

Перспективним напрямом є також розроблення узгоджених стратегій протидії кіберзагрозам, що охоплюватимуть та передбачатимуть не лише військові, а й інформаційні та енергетичні аспекти [8, с. 50]. Такі ініціативи дозволять створити ефективну, цілісну мережу регіональної взаємодії, у межах якої кожна держава виступатиме рівноправним учасником системи забезпечення стабільності та безпеки. Це, своєю чергою, формуватиме необхідні умови для ефективної протидії сучасним багатовимірним загрозам.

Таким чином, підсумовуючи, можна дійти висновку, що співпраця України з державами Балтії є стратегічно важливою та надзвичайно перспективною в умовах сучасних викликів. Поглиблення взаємодії у сферах політичної дипломатії, оборони, кібербезпеки та інформаційної стійкості дозволяє створювати узгоджені механізми реагування на загрози, що набувають дедалі загрозливішого та більш комплексного характеру.

Слід також зазначити, що подібна співпраця не лише зміцнює стійкість та спроможність України та балтійських держав, а й формує більш цілісний безпековий простір, здатний протистояти зовнішньому тиску. На мою думку, розвиток Балтійсько-Чорноморського партнерства може стати основою для ефективної регіональної системи безпеки, у межах якої кожна держава буде відігравати активну роль у підтриманні стабільності, миру та демократичного розвитку.

3.3. Безпекова політика країн Балтії в умовах російсько-української війни

Після набуття членства у Північноатлантичному Альянсі країни Балтії здійснили глибоку та всебічну інтеграцію своїх національних систем безпеки у спільні колективні механізми НАТО, що передбачало не лише організаційне зближення, а й узгодження стратегічних документів, оперативних процедур та підходів до оборонного планування. Хочеться підкреслити, що це процес не став логічним етапом еволюції їх безпекової політики, адже в умовах зростання загроз для регіону саме союзницька взаємодія забезпечувала додаткові гарантії стабільності [19, с.59].

Водночас варто наголосити, що не дивлячись на формально задекларовані міжнародні зобов'язання Росія продовжує чинити суттєвий, і, я вважаю, системний вплив на безпекові пріоритети Литви, Латвії та Естонії. Москва вперто розглядає Балтійський регіон як частину своєї «традиційної» сфери геополітичного впливу та не відмовляється від інструментів тиску, спрямованих на дестабілізацію політичних та суспільних процесів. Ця діяльність включає фінансування проросійських громадських структур, підтримку культурно-освітніх проєктів, що просувають вигідні Кремлю наративи, організацію масштабних інформаційних кампаній з елементами дезінформації, а також цілеспрямовані кібератаки, на державні установи та об'єкти критичної інфраструктури. Крім того, не менш небезпечним аспектом є її підтримка політичних сил, які здебільшого, орієнтовані на реалізацію інтересів Росії в регіоні, що створює додаткові внутрішні ризики для суверенітету та стабільності балтійських держав [19, с.59].

Після початку російської агресії проти України у 2014 році, яка стала, на мою думку, переломним моментом у сучасній системі європейської безпеки, безпекові підходи країн Балтії зазнали суттєвого переосмислення та глибокої трансформації. Їхня оборонна політика почала формуватися та будуватися з урахуванням реального ризику поширення російської експансії на

східноєвропейський простір, що вимагало від стриманих, мирного часу підходів до більш проактивної та певною мірою превентивної моделі захисту. З огляду на анексію Криму та спробу Росії створити та утвердити на пострадянському просторі квазі-державні утворення, Балтійський регіон дедалі частіше почав розглядатися аналітиками НАТО як потенційна зона наступної ескалації, де Москва може спробувати відтворити подібні сценарії. Особливе занепокоєння та особливої уваги викликали етнічні та мовні фактори, адже у Латвії та Естонії значна частина населення є російськомовною, що створювало ризики для різноманітних маніпуляцій Кремля під гаслом «захисту співвітчизників». Саме це усвідомлення спонукало естонську владу до ухвалення рішення про спрощення процедур набуття громадянства, що дозволило суттєво скоротити кількість осіб зі статусом «негромадян» та зменшити ризики зовнішнього впливу на внутрішню політику [19, с. 60].

З урахуванням нових загроз парламенти балтійських держав були змушені провести широку та комплексну ревізію власних законодавчих засад національної безпеки, щоб адаптувати їх до сучасних умов та забезпечувати оперативність реагування на потенційні виклики. Так, у Латвії 2016 році було ухвалено суттєві зміни, які мали визначальне значення для підвищення обороноздатності держави. Ці поправки зобов'язували військових командирів діяти негайно у разі збройної агресії, не чекаючи централізованих наказів, що дозволяло мінімізувати втрату часу у критичних ситуаціях. Крім того, закон повністю забороняв будь-які переговори про капітуляцію, демонструючи таким чином, однозначну позицію щодо недопущення сценаріїв примусової поступки ворогу [19, с. 56]. Пізніше у 2017 році Литва оновила стратегію національної безпеки, а у 2019 році Латвія затвердила нову концепцію національної безпеки. Я вважаю, що ці інституційні зміни не лише зміцнили правові механізми стримування, а й показали готовність балтійських країн діяти скоординовано та випереджувально в умовах зростаючих загроз.

З огляду на масштабну міграційну кризу, штучно спровоковану білоруською та російською владою, яка, певною мірою, стала однією з

найнебезпечніших форм гібридного тиску на Європейський Союз, у 2021 році Естонія та Литва розпочали будівництво додаткових прикордонних загороджень. Їх встановлення було правильним та необхідним кроком для захисту державних кордонів від навмисно організованих потоків нелегальних мігрантів, які використовувалися як інструмент дестабілізації внутрішньої ситуації в регіоні [60, с. 61].

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 році стало посправжньому переломним моментом для всієї системи безпеки Балтійського регіону. У нових геополітичних умовах Естонія, Латвія та Литва зіштовхнулися з реальними загрозами власній територіальній цілісності й були змушені поновому оцінити власні оборонні можливості. Одним з ключових стратегічних викликів став так званий Сувалський коридор — 100 кілометрова ділянка литовсько-польського кордону, яка є критично важливою для комунікації та військово-логістичної взаємодії між Балтійськими державами та іншими членами НАТО. У разі його блокування, Балтія могла б опинитися фактично відрізаною від решти Альянсу, що на мою думку робить цей регіон потенційно дуже вразливим [60, с. 61].

Вже у перші дні війни, країни Балтії разом із Польщею ініціювали термінові консультації в межах четвертої статті договору НАТО, демонструючи занепокоєння безпековою ситуацією та прагнення негайної координації позицій з союзниками. Це є дуже швидкою реакцією, та свідченням готовності регіону діяти скоординовано, що особливо важливо в умовах безпекової кризи, але це також прояв певного страху, оскільки ці країни особливо гостро відчують потенційність загрози.

У квітні 2022 року країни Балтії спільно закрили кордони з Росією та Білоруссю не пропускаючи їх громадян на свою територію, тим самим різко обмеживши можливості транскордонних провокацій та потенційних загроз. Важливим кроком у відповідь на події, стала реакція НАТО, яке на Мадридському саміті в червні 2022 року ухвалило нову стратегічну концепцію. У цьому документі було закріплено принцип «стримування через недопущення»,

який передбачає превентивне посилення оборонних позицій та збільшення присутності союзницьких сил на потенційно уразливих напрямках. Крім того, була передбачена інтенсифікація спільного оборонного планування, узгодження стандартів колективної безпеки та посилення частини з реагування на можливі загрози [60, с. 61]. Я вважаю, що саме цей комплекс став однією з ключових гарантій для Балтійських держав у нових умовах зростаючої невизначеності та потенційно загрозливих ситуацій.

У межах цього нового курсу на зміцнення обороноздатності Латвія суттєво оновила власну концепцію національної безпеки, а Естонія у 23-у році ухвалила новий закон про основи безпекової політики. Цей закон визначав стратегічні напрями розвитку оборонного сектору та передбачав збільшення оборонних видатків до рекордних трьох відсотків ВВП [60, с. 61], що на мою думку, є досить амбітним показником для країни з порівняно невеликими фінансовими ресурсами. Таке рішення свідчить про усвідомлення естонською владою того факту, що в умовах зростання геополітичної нестабільності інвестиції в оборону є не лише бажаними, а й, власне, життєво необхідними.

У 2024 р. оборонний бюджет Естонії перевищив 1.3 млрд доларів США, тоді як Латвія виділила 2.4% ВВП (1. 19 млрд дол.). Литва, в свою чергу демонструє не менш рішучий підхід, інвестуючи 2.71% ВВП у власну оборону, що становить понад 2 млрд дол. [60, с. 61]. Вважаю, слід зазначити, що саме такі фінансові зобов'язання, по-справжньому свідчать про глибоке розуміння політичними елітами цих країн того, що безпека є довгостроковою інвестицією, яка формує фундамент для політичної стабільності, економічного розвитку та суспільної стійкості.

Варто зазначити, що Підтримка США, звісно ж, відіграє ключову роль у зміцненні оборонного потенціалу Балтії. США залишаються головними військово-політичним партнером країн Балтії та одним із основних постачальників сучасних озброєнь і технологій. У грудні 2022-го р. Литва уклала контракт зі Сполученими Штатами на придбання реактивних систем ХАЙМАРС та ракет АТАКМС на суму 495 млн дол. Цей крок значно посилює потенціал її

сил стримування. Подібні угоди підписали також Естонія та Латвія [60, с. 61], що дозволяє мені говорити про формування єдиної оборонної логіки в рамках регіону. Окрім цього, я вважаю, що співпраця зі США не лише зміцнює військовий компонент безпеки, але й забезпечує ефективну інтеграцію балтійських країн у ширші оборонні ініціативи НАТО. Таким чином, Балтія отримує додаткові гарантії підтримки, а Альянс – стратегічно важливий, добре підготовлений і мотивований регіон, здатний відігравати активну роль у системі усієї колективної безпеки.

Повномасштабна війна РФ проти України стала потужним каталізатором, який стимулював Балтійські держави до активізації та реалізації власних оборонних програм та розпочати масштабне оновлення всієї системи національної безпеки. Я вважаю, що цей процес був не просто реакцією на нові реалії, а логічним продовженням їхньої політики спрямованої на зміцнення перед гібридними та військовими загрозами. У центрі уваги опинилися розвиток виробництва, боєприпасів, розширення можливостей у сфері створення безпілотних систем, а також удосконалення технічних засобів розвідки. На мою думку, саме інвестиції у ці напрями дають можливість балтійським країнам зберігати високий рівень обороноздатності в умовах стрімкого поширення та модернізації сучасних конфліктів.

У цьому широкому контексті відбулися фундаментальні зміни у підходах до військової служби. Латвія, яка після вступу до НАТО скасувала призов, у 2024 році ухвалила рішення повернути обов'язкову строкову службу для громадян віком 18-27 років, визнавши її необхідним елементом формування надійного оборонного резерву. Литва, усвідомивши важливість підготовленого мобілізаційного ресурсу, відновила строкову службу ще у 2015 році. Естонія ж, яка не відмовлялася від призовної системи навіть у періоди відносної стабільності, у 2023 році, ухвалила рішення продовжити термін служба до 11-12 місяців [19, с. 61]. Це дозволяє, посилити практичну підготовку військовослужбовців і забезпечити країні постійно оновлювальний кадровий резерв. Я вважаю, що сукупність усіх цих кроків, демонструє, що Балтійські

держави усвідомлюють необхідність зміцнення оборонних можливостей не лише у короткостроковій, а й у довгостроковій перспективі. Загалом, важливо відзначити той факт, що саме напад Росії на Україну повинстю, безповоротно і й докорінно, змінив підіжх більшості країн до питання посилення своєї обороноздатності.

Важливою та, на мою думку, абсолютно невід'ємною складовою сучасної безпекової політики країн Балтії є системна протидія інформаційним і ширшим гібридним загрозам.

Уряди Латвії, Литви та Естонії усвідомлюють, що інформаційний простір давно став одним із ключових полів протистояння, тому уряди цих держав упроваджують комплекс заходів, спрямованих на стримування впливу російської пропаганди. Це включає обмеження доступу російських медіаресурсів до національного інформаційного середовища, заборону офіційного використання російської мови у державному медіапросторі, а також підвищення рівня контролю над процедурою отримання громадянства та продовження дозволів на проживання [19, с. 61], я вважаю, що такі кроки не лише зменшують ризики маніпуляцій, а й сприяють формуванню більшої та свідомішої суспільної стійкості.

З 2022 року троє балтійських країн також розпочали розгортання активного будівництва оборонних ліній на кордонах із Росією та Білоруссю, що стало логічною відповіддю на зростання регіональної загрози. Окрім цього, одночасно було також ухвалено рішення про заборону в'їзду транспортних засобів із російськими номерними знаками [19, с. 61]. Це, в свою чергу, демонструє те, що подібні кроки не лише підсилюють фізичний захист кордонів країн, але й демонструють рішучість країн Балтії мінімізувати будь-які потенційні канали впливу спричинені специфічною політикою та поведінкою країни-агресора.

Паралельно з трансформаціями у сфері оборони триває послідовна політика досягнення енергетичної незалежності, яка стала важливою частиною більш широкої стратегії безпеки Балтійського регіону. Литва стала першою

державою ЄС, яка у квітні 2022 року повністю відмовилася від імпорту російського газу, що на мою думку є дуже показовим прикладом рішучості та далекоглядності уряду країни. Естонія здійснила аналогічний крок у тому ж місяці, підтвердивши свою стратегічну орієнтацію на відмову від енергетичної залежності від держави-агресора. Латвія ж завершила цей процес на початку 2023 року, остаточно заклавши можливість Росії впливати на балтійський регіон [19, с. 61]. Мені хочеться окремо відзначити, що ця політика стала важливим чинником підвищення політичної та економічної стійкості країн Балтії. Відмова від російського газу не лише зменшила ризики шантажу та маніпуляцій, а й прискорила розвиток альтернативних джерел енергії, зміцнила внутрішню інфраструктуру та створила передумови для формування більш незалежної й захищеної енергетичної системи.

Своєрідним та логічним продовженням безпекової стратегії Балтії стала їхня активна та послідовна підтримка України. Литва, Латвія Естонія не обмежуються політичними заявами, але й виступають за реальне посилення військової допомоги, надання сучасного озброєння, зміцнення української системи ППО та просування її інтеграції до НАТО та ЄС [19, с. 61]. Особливість позиції Балтії, на мою думку, полягає в тому, що вона сформувалася ще задовго до повномасштабного вторгнення – ці країни ще до 2022 року входили до числа найбільш активних донорів військово-технічної допомоги для України та наших громадян.

Важливо зауважити, що все ж, саме Естонія залишається лідером за обсягами підтримки нашої країни. Таким чином, лише у квітні 2022р. вона передала Україні понад 1300 тон озброєння вартістю 222 мільйона євро [19, с. 61]. На мою думку, така масштабна та своєчасна допомога, свідчить про розуміння Балтійських країн того, що саме Україна є невід'ємною частиною безпеки регіону.

Підсумовуючи усе викладене, можна зазначити, що після вступу до НАТО країни Балтії здійснили суттєву й комплексну трансформацію власних систем національної безпеки, послідовно пристосувались до нових реалій,

спричинених агресивною політикою російського керівництва. Особливо відчутними ці зміни стали після 2014р., а ще більш після 2022-го.

Литва Латвія Естонія послідовно та цілеспрямовано зміцнюють свій оборонний потенціал, модернізують законодавство, нарощують військові бюджети задля покращення обороноздатності, а також вдосконалюють підготовку системи резервів. На мою думку, такий всебічний підхід дозволяє цим країнам оперативно реагувати на виклики та підвищувати рівень стійкості перед можливими кризами.

Окремо хочу зробити акцентування на протидії гібридним загрозам, кібератакам, інформаційним операціям та будь-яким формам політичного впливу Кремля. Водночас, підтримка України стала ключовим елементом їхньої власної безпекової стратегії, адже Балтія усвідомлює, що стабільність України абсолютно прямо впливає на безпеку всього регіону і, власне, їх самих. У такий спосіб Балтійські держави не лише зміцнюють захист власних кордонів, а й роблять реальний, істотний внесок у підсилення всієї системи євроатлантичної безпеки, особливо якщо перевести й порівняти їх допомогу у свіввідношення реальних можливостей.

3.4. Пропозиції щодо подальшого зміцнення партнерських відносин

Вкорінення та всебічне посилення політичного, економічного й безпекового співробітництва між Україною та державами Балтії, на мою думку, є не просто вимогою сучасних умов, а й довгостроковим стратегічним напрямом забезпечення усєї регіональної стабільності. У наш час, коли світ дедалі частіше стикається зі зростанням різноманітних викликів – від відкритих військових агресій до складних гібридних впливів, кібератак та масштабних інформаційних кампаній – спільні дії набувають, як ніколи, особливої уваги та ваги. Сьогодні вже цілком очевидно, що жодна держава не здатна якісно протидіяти таким загрозам самотійно, і саме по цій причині злагодження співпраця між Україною,

Литвою, Латвією та Естонією може стати ключовим елементом зміцнення безпеки Балтійсько-чорноморського простору. Я вважаю, що таке партнерство має реальний потенціал перерости у важливий ресурс зміцнення усієї євроатлантичної єдності, адже воно поєднує країни, які поділяють однакове бачення безпеки та мають схожий історичний досвід у намаганні протидіяти зовнішньому тиску.

Одним із ключових кроків на шляху до поглиблення співробітництва має стати формування системної, довготривалої основи для координації спільних дій. На мою думку, для цього необхідна інституціоналізація співпраці — тобто створення постійно діючих структур, які здатні забезпечувати узгодженість політичних, безпекових та аналітичних рішень, може надати цьому партнерства нового змісту та стабільності.

У цьому контексті доцільно запропонувати низку таких кроків:

- ~ офіційно закріпити Балтійсько-українську безпекову ініціативу, яка могла б, функціонувати як міждержавна платформа для системного обміну досвідом, розробки та підготовки спільних аналітичних документів, прийняттю певних рішень щодо зовнішньої політики, а також задля узгодження позицій у міжнародних організаціях. Я вважаю, що саме така структура створила б міцний інституційний фундамент для постійної взаємодії.
- ~ започаткувати спільний дослідницький центр із питань безпеки, який би займався моніторингом реальних, актуальних загроз, аналізував новітні тенденції у сфері гібридних впливів та розробляв рекомендації для урядів щодо підвищення стійкості до кризових ситуацій [8, с.137]. Такий центр став би важливим аналітичним ядром для, по-справжньому, якісного співробітництва.
- ~ запровадити щорічну конференцію конференцію Балтійсько-українського діалогу, слугував би регулярним майданчиком для обговорення найактуальніших питань зовнішньої політики, оборони, енергетичної та інформаційної безпеки. На мою думку, саме системність таких зустрічей

сприяла б не лише обміну досвідом, а й виробленню спільних стратегічних рішень.

Реалізація подібних інституційних кроків, матиме значний позитивний вплив на формування стабільної й передбачуваної основи співробітництва. Завдяки цьому взаємодія між Україною та країнами Балтії поступово втратить «ситуативний» характер, який наразі зумовлений конкретною кризою та низкою міжнародних подій і набуде цілісності та системності. Я вважаю, що перехід від епізодичних політичних контактів до послідовної, структурованої співпраці дозволить сторонам визначити спільні пріоритети, сформувати довгострокові цілі та досягати конкретних результатів, які можна буде оцінювати й узгоджувати на регулярній основі. Наявність більш чітких інституційних механізмів сприятиме кращому плануванню спільних ініціатив і зміцненню довіри між партнерами.

У межах Північноатлантичного альянсу саме держави Балтії можуть відігравати роль каталізатора інтеграції України у єдиний, спільний безпековий простір НАТО. Я вважаю, що їхній досвід адаптації до натівських стандартів, глибока й успішна трансформація оборонних структур, реформування військового управління та впровадження ефективної системи цивільного контролю над збройними силами становлять надзвичайно цінний досвід та практичний ресурс для України.

Таким чином, саме з огляду на такий контекст, доцільно запропонувати низку заходів, що складається з декількох напрямів подальшої співпраці, які могли б істотно підсилити обороноздатність спільного регіону:

- ~ На регулярній основі проводити багатонаціональні навчання, які будуть побідні до Cyber Strike, із залученням Збройних Сил України, та, здебільшого, спрямовані конкретно на відпрацювання спільних дій у випадку гібридних або збройних загроз та підвищувати рівень взаємної готовності [23, с. 42].
- ~ Ініціювати створення регіональної програми «Східна оборонна ініціатива», яка б охопила та об'єднала країни Балтії, Україну та Польщу

з метою розвитку модернізованих колективних систем оборони, розвідки та логістики.

- ~ Сприяти інтеграції України до Програми партнерства розширених можливостей НАТО, що, на мою думку, дозволить суттєво підвищити рівень оперативної сумісності між українськими та натівськими військовослужбовцями [44, с. 68].

Таке багатовимірне партнерство, безумовно, буде добре сприяти посиленню обороноздатності не лише України а й усього східного флангу НАТО. Я вважаю, що створення спільного простору безпеки, який би охоплював регіон від Балтійського до Чорного моря, дозволить суттєво підсилити координацію між країнами, зробити їхні оборонні структури більш сумісними та готовими до спільного реагування на будь-які потенційні загрози. У перспективі це може стати основою для формування нової моделі регіональної безпеки, яка забезпечить стабільність, передбачуваність та зміцнення євроатлантичної спільноти.

Сучасна війна дедалі частіше виходить за межі традиційних бойових дій й відбувається не лише на полі бою, а й поступово переноситься у цифровий простір, де протистояння відбувається не настільки помітно, тим не менш, має не менш руйнівні наслідки. Я вважаю, що саме тому питання кіберзахисту набуває для України, яка знаходиться в стані війни, особливо важливої ваги. Держави Балтії, які вже неодноразово зіштовхувалися з масштабними та координованими кібератаками, особливо з боку Росії, накопичили унікальний та практично дуже цінний досвід, що в умовах реальних загроз, цілком можуть бути адаптовані до українських реалій та інтегровані в нашу спільну систему національної безпеки.

З огляду на це, доцільно запропонувати низку конкретних кроків, що спрямовані на поглиблення співробітництва та зміцнення кіберстійкості:

- ~ Поглибити співпрацю з Центром передового досвіду НАТО з кібероборони (м. Таллінн), використавши його напрацювання для створення інструментів адаптованих саме до українського цифрового середовища.

На мою думку, регулярний обмін досвідом і впровадження спільних методик дозволять Україні значно підвищити свою обороноздатність у кіберпросторі.

- ~ Організувати спільні освітні програми, а також тренінги орієнтованих на підготовку висококваліфікованих фахівців із кіберзахисту, які працюватимуть над захистом державних інформаційних систем і об'єктів критичної інфраструктури [14, с. 93]. Такі програми сприятимуть формуванню спільного професійного середовища.
- ~ Створити інтегровану систему з моніторингу та реагування на кібератаки, що забезпечить оперативний обмін інформацією між національними центрами кібербезпеки України та країн Балтії. Я вважаю, що такий механізм дозволив би значно швидше виявляти загрози та мінімізувати їхні наслідки.

У довгостроковій перспективі така модель співпраці могла б перерости в масштабний проєкт – спільний Балтійсько-Чорноморський «щит». Його можна розглядати як інтегровану мережу цифрової оборони, здатну не лише фіксувати й блокувати вже наявні атаки, а також й запобігати їм ще на стадії, власне, підготовки. Я вважаю, що створення такого спільного кіберпростору безпеки могло б стати одним із найбільш інноваційних та стратегічно важливих рішень для всього регіону. Це сприяло б підвищенню стійкості держав до зовнішніх впливів, які в умовах сучасного світу швидко змінюються і створювало б передумови для глибшої інтеграції в оборонній сфері.

Держави Балтії вже сьогодні виступають активними союзниками України в рамках Європейського Союзу та НАТО, але потенціал цього партнерства, на мою думку, є значно більшим. Подальше його поглиблення може забезпечити українській дипломатії більшу стійкість і плив у євроатлантичному просторі. Серед ключових напрямів, які варто розглядати для подальшого розвитку співробітництва, можна виокремити наступні:

1. Розробити концепцію спільної системи протиповітряної оборони Балтійсько-Чорноморського регіону, що передбачатиме інтеграцію

існуючих систем ППО, а також розширити обмін технологіями й тактичними напрацюваннями [44, с.71]. На мій погляд саме такий досвід дозволить створити нам більшу гнучку та ефективнішу модель спільної оборони.

2. Проводити регулярні двосторонні та багатосторонні навчання, із залученням військових підрозділів країн НАТО, що дасть змогу підвищити рівень оперативної взаємодії та швидкого реагування на будь-які прояви кризових ситуацій.
3. Створити спільний оперативний штаб, який би міг забезпечувати координацію дій, власне, у випадку військових загроз, надзвичайних ситуацій або гуманітарних катастроф. Така структура могла б стати важливим елементом регіональної безпеки та реагування та позитивно вплинути на оборонну готовність країн.

Запропоновані заходи, здатні не лише суттєво підвищити оборонну готовність а й істотно зміцнити довіру між партнерами, що на мою думку, є фундаментальною умовою для будь-якої співпраці у сфері безпеки. Взаємна довіра створює передумови для більш відкритого обміну інформацією, спільного стратегічного планування та формування довгострокових механізмів координації. У результаті таке партнерство може трансформувати в комплексну систему регіональної безпеки, яка не лише буде захищати кожен окрему державу, а й зміцнюватиме стійкість усього східного флінгу Європи. Я переконана, що саме такі підходи дозволять забезпечити стабільність у передбачуваність у майбутньому.

Інформаційний простір сьогодні є повноцінним і надзвичайно важливим фронтом на якому триває боротьба не лише за фактичну правду, а й за свідомість, емоції та судження кожного окремого громадянина. Я важжаю, саме по цій причині, протидія інформаційним загрозам стає ключовим елементом національної безпеки. Для України та країн Балтії, які вже тривалий час опиняються під системним тиском російської пропаганди, питання формування спільної стратегії стратегічних комунікацій є не просто корисним, а необхідним.

Така співпраця дозволила б значно ефективніше розпізнавати маніпулятивні наративи, протидіяти фейковим новинам, а також зміцнювати довіру громадян до державних інституцій і демократичних цінностей.

З огляду на це, доцільно запропонувати низку рішень, які могли б посилити спільні дії в інформаційному просторі:

- ~ Створити спеціальний спільний центр стратегічної комунікації, який би регулярно аналізував дезінформаційні кампанії, виявляв ключові вектори ворожого впливу, а також розробляв різні, комплексні заходи задля їх нейтралізації [8, с. 145]. На мою думку, саме така структура стала б важливим аналітичним та координаційним майданчиком для усіх країн.
- ~ Розвивати широкі освітні програми з медіаграмотності, з особливим акцентом орієнтовані на молодь, оскільки саме вона є найбільш активною користувачською частиною цифрової аудиторії. Такий підхід дозволить формувати культуру критичного мислення, здатність розрізняти достовірні джерела інформації та усвідомлювати потенційні ризики, що супроводжують перебування в сучасному інформаційному просторі.
- ~ Залучати незалежні ЗМІ, експертні спільноти, а також громадські організації, які можуть виступати додатковими трансляторами об'єктивної інформації про події в Україні та країнах Балтії. Я вважаю, що це сприятиме посиленню стійкості суспільств до великої кількості модернізованих зовнішніх впливів.

Ефективна система стратегічних комунікацій може виконувати подвійну функцію: з одного боку, вона протидіє пропагандиським атакам, ворожим фейкам та маніпуляціям, а з іншого – формує сталий інформаційний простір довіри, у якому громадяни почуваються більш проінформовано та захищено. На мою думку, саме таке середовище підвищує рівень стійкості суспільства до зовнішнього впливу, знижує ймовірність панічних реакцій та створює покращену основу для об'єднання навколо спільної мети.

У сучасних умовах, коли України продовжує боротьбу за свою територіальну цілісність і незалежність у межах повномасштабної війни, підтримка Балтійських країн, які послідовно виступають на боці України, набуває особливого значення. Запропоновані ініціативи варто розглядати не просто як технічні механізми чи окремі кроки, а як частину ширшого стратегічного бачення. Я вважаю, що саме така інтегрована модель дозволить забезпечити більш прогнозоване, узгоджене та ефективне реагування на інформаційні загрози.

Отож, представлений комплекс позицій, можна розглядати як основу для побудови нової регіональної системи безпеки, яка не лише підвищить обороноздатність України, а й зміцнить позиції Балтійсько-Чорноморського регіону у світовій політиці. Така модель співпраці могла б забезпечити набагато вищий рівень координації між державами, сприяти створенню єдиних стандартів інформаційної, оборонної та політичної взаємодії, а також формувати позитивний імідж регіону як простору стабільності та надійності. Крім того, я вважаю, що саме така комплексність рішень дозволяє їх розглядати не як тимчасові ініціативи, а як справжню довгострокову стратегію, спрямовану на зміцнення безпеки сьогодні, коли потенційні небезпеки постійно модернізуються та стають все важчими для подолання, а також запобігання загрозам у майбутньому.

Висновки до третього розділу

Партнерство України з країнами Балтії у сфері політики та безпеки стало особливо актуальним на тлі зростання загроз, що постали перед регіоном унаслідок агресивної політики Російської Федерації. З матеріалу поданого в третьому розділі, можна прослідкувати, що спільна історія боротьби за незалежність, прагнення до демократичного розвитку, європейської інтеграції та протидії авторитарному впливу зробили цю співпрацю не лише необхідною,

ай органічною. Країни Балтії з перших днів збройної агресії Росії демонструють тверду підтримку суверенітету та територіальної цілісності України. Вони визнають критичність ситуації, і саме це глибинне розуміння усієї серйозності стали фундаментом для подальшого зміцнення партнерства.

Після початку повномасштабної війни у 2022 році, підтримка Литви, Латвії та Естонії стала однією з найпотужніших серед усіх міжнародних партнерів України. Ці країни не лише оперативно надали військову допомогу та розгорнули масштабні гуманітарні програми, але й продемонстрували високий рівень політичної активності. Я вважаю, що їхня роль у дипломатичному та санкційному тиску на Росію і надзвичайно значущою

Країни Балтії послідовно виступають у структурах ЄС та НАТО за всебічне посилення санкцій проти Росії, наголошують на необхідності підтримки обороноздатності України та активно просувають нашу європейську та євроатлантичну інтеграцію. Вони переконують інших партнерів у важливості тривалої, системної допомоги. На мою думку, така позиція є проявом не лише політичної солідарності, але й глибоко розуміння того, що безпека Балтії та України взаємопов'язані та взаємозалежні.

Окремо увагу, безумовно, варто приділити співпраці в сфері кібербезпеки, стратегічних комунікацій та інформаційній протидії. Країни Балтії вже мають значний досвід у боротьбі з гібридними загрозами, зокрема з дезінформацією, кібератаками та психологічними операціями, що системно застосовуються Росією. Це досвід, є надзвичайно цінним для України, яка щоденно стикається з подібними викликами.

Водночас і сама Україна володіє унікальним практичним досвідом ведення сучасної війни, де інформаційний компонент є майже таким самим важливим як і бойовий. Таким чином, спільний обмін знаннями, технічними та аналітичними підходами формує якісне підґрунтя для створення нової моделі регіональної безпеки.

У контексті трансформації безпекового середовища Україна та країни Балтії потенційно можуть стати ініціаторами формування стратегічного блоку

співпраці в Балтійсько-Чорноморському просторі. Я вважаю, що така ініціатива дозволила б суттєво посилити оборонний потенціал регіону, створивши модель, у якій держави з подібними цінностями та безпековими викликами виступають єдиним фронтом проти загроз.

Підсумовуючи запропоновані кроки та розгорнуті напрями співпраці України з країнами Балтії, які я навела в поточному розділі, можна ствержувати, що формування цілісності та довгострокової системи взаємодії між нашими державами є надзвичайно перспективним і стратегічно обгрунтованим шляхом. На мою думку, саме поєднання політичних ініціатив, безпекових проєктів, кіберзахисних механізмів, а також інформаційної взаємодії створює основу для нової моделі регіональної безпеки, здатної ефективно реагувати на сучасні загрози.

Узгодженість дій у рамках інституціоналізованих структур, таких як Балтійсько-українська безпекова ініціатива, спільний дослідницький центр чи регулярна конференція стратегічного діалогу може забезпечити не лише стабільність комунікації, а й вироблення конкретних спільних політичних рішень. Особливо важливою є співпраця у сфері оборони, інтеграції до євроатлантичних структур та зміцнення кібербезпеки. Запропоновані заходи – проведення багатонаціональних навчань, участь України у програмі розширених можливостей НАТО та інше, здатні суттєво посилити безпековий потенціал як України так і країн Балтії.

Отже, партнерство України з Литвою, Латвією та Естонією має всі передумови для подальшого зміцнення та поглиблення. На мою думку, у перспективі ця співпраця може відігравати ключову роль не тільки контексті війни, але й позитивно впливати на формування нової архітектури регіональної та європейської безпеки, оскільки поглиблене партнерство між країнами відкриває нові можливості для створення цілісної системи взаємодії, яка буде ефективною для них усіх.

ВИСНОВКИ

Політичне та безпекове співробітництво між Україною та країнами Балтії стало одним із ключових напрямів зовнішньої політики нашої держави впродовж 2014–2025 років, і, на мою думку, його значення лише посилювалося з кожним роком. Це партнерство не виникло раптово, а має глибокі історичні передумови, що сягають часів відновлення української незалежності. Саме тоді Литва, Латвія та Естонія проявили себе як віддані друзі та одними з перших визнали

суверенітет України, підтримуючи її прагнення до демократичного розвитку та інтеграції в європейську цивілізаційну модель. Вже на початковому етапі незалежності були підписані важливі документи — різноманітні угоди, меморандуми та декларації про співпрацю, — які фактично заклали фундамент майбутнього політичного діалогу. Я вважаю, що саме цей ранній базис дозволив Україні та державам Балтії у складні історичні моменти діяти синхронно, довіряти одна одній і вибудовувати партнерство, яке з часом отримало стратегічний вимір.

Після 2014 року, коли Росія здійснила збройну агресію проти України, ситуація в усій Європі змінилася кардинально, і, як на мене, стало очевидно, що безпека регіону є нерозривно пов'язаною. У цих умовах співпраця між Україною та країнами Балтії набула якісно нового змісту. Литва, Латвія та Естонія стали не просто прихильними партнерами, а справжніми політичними та моральними союзниками, які відкрито й послідовно підтримували Україну на всіх основних міжнародних майданчиках — у Європейському Союзі, НАТО та Організації Об'єднаних Націй. Вони однозначно засудили російську агресію, активно виступали за розширення санкційного тиску та, на мою думку, багато в чому саме завдяки їхнім зусиллям українське питання утримувалося у фокусі європейської та світової політики. Крім того, держави Балтії послідовно лобіювали та підтримували курс України на інтеграцію до євроатлантичних структур, розуміючи, що саме така стратегія здатна гарантувати довгострокову стабільність та впевненість у майбутньому.

У сфері безпеки країни Балтії відіграли надзвичайно важливу та практичну роль у зміцненні оборонного потенціалу України. Вони надали військово-технічну допомогу одними з перших, і ця допомога була реальним внеском у посилення українських оборонних спроможностей. Серед переданих засобів була й летальна зброя, а також різноманітне оснащення та боєприпаси.

Особливо важливою стала підтримка після 24 лютого 2022 року: її масштаби зросли у кілька разів, а політична рішучість балтійських держав

сприяла мобілізації допомоги з боку багатьох інших країн. Крім того, Естонія, Латвія та Литва брали участь у програмах навчання українських військовослужбовців, сприяли розвитку координації у рамках НАТО та підсилювали оборонну співпрацю на багатосторонньому рівні.

Політичний діалог доповнювався і співпрацею у сферах кібербезпеки, стратегічних комунікацій та протидії дезінформації. Країни Балтії мають особливий досвід у протистоянні інформаційним та гібридним загрозам, оскільки багато років стикаються з подібним тиском. Саме тому їхня практична допомога Україні, на мою думку, була неоціненною. Вони організовували спільні навчання, ділилися методиками виявлення інформаційних атак, сприяли формуванню українських інституцій стратегічних комунікацій. Паралельно з цим зміцнювалася й координація в межах європейських структур, що дозволяло забезпечувати системний та багаторівневий підхід до безпеки.

Таким чином, упродовж 2014–2025 років політичне та безпекове партнерство України з Литвою, Латвією та Естонією перетворилося на повноцінний стратегічний союз, заснований на взаємній довірі, спільних цінностях та відповідальності за майбутнє регіону. Я вважаю, що такий союз є надзвичайно важливим, адже він базується не лише на офіційних документах, а й на спільному розумінні того, що безпека кожної з наших держав нерозривно пов'язана з безпекою всієї Центрально-Східної Європи.

Балтійські держави стали для України справжніми союзниками у найважчі роки, і це партнерство перетворилося на реальний фактор укріплення обороноздатності нашої держави та посилення її міжнародного авторитету.

Подальше поглиблення цієї співпраці, на моє переконання, є ключовою умовою підтримання стабільності та безпеки у всьому регіоні. Саме в цьому контексті важливими є запропоновані мною кроки щодо зміцнення партнерства. Серед них — розвиток спільних механізмів протидії кіберзагрозам, створення об'єднаного центру стратегічних комунікацій, удосконалення координації інформаційної політики, а також формування інтегрованих систем моніторингу та реагування на сучасні виклики. На мою думку, такі ініціативи дозволять

перейти від окремих форм співпраці до справді комплексної моделі регіональної безпеки, яка не лише посилить стійкість України та держав Балтії, а й стане прикладом ефективної взаємодії для інших країн Європи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні виклики та загрози регіональній безпеці: висновки для України: Аналітична доповідь. Інститут стратегічних досліджень та прогнозів. URL: https://old.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/14074.020.pdf
2. Актуальні проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики: Матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 20 квітня 2023 р.). Львів: НУ ЛП, 2023. 302 с. URL:

<https://lpnu.ua/sites/default/files/2022/pages/18734/5-kh-vseukrainska-naukovo-praktichna-konferenciya.pdf>

3. Балтійська солідарність. Як Литва, Латвія та Естонія підтримують Україну. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62755030>
4. Безверха А. О., Дубов Д. В., Каздобіна Ю. К., Шулімов С. Ф. Впливи у цифровому просторі: як Європа шукає свій шлях протидії та що може запозичити Україна?: Аналітичний звіт. Київ: Український фонд безпекових студій, 2021. 63 с.
5. «ГІБРИДНА» ВІЙНА РОСІЇ – ВИКЛИК І ЗАГРОЗА ДЛЯ ЄВРОПИ. Національна безпека і оборона: Журнал Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. 2016. № 9–10 (167–168). С. 98.
6. Гібридні загрози та комплексна безпека: Навчальний посібник / уклад. Карпенко О. О., Осипова Є. Л. Київ: ТОВ «ТРОПЕА», 2024. 76 с.
7. Гібридні загрози Україні і суспільна безпека. Досвід ЄС і Східного партнерства: Аналітичний документ. Київ, 2018. 60 с.
8. Гладиш М. Л., Краєвська О. А. Балтійський вимір Європейської політики безпеки та оборони. Грані: Науково-теоретичний альманах. 2015. № 4 (120). URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/188/174>
9. Загальний огляд відносин Україна-ЄС. Посольство України при Європейському Союзі. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/zagalnij-oglyad-vidnosin-ukrayina-yes>

10. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2023 рік. Київ: Офіс Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, 2023. 150 с.
11. Інформаційна війна: хочеш перемоги — наступай. Міністерство оборони України. 2018. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/informacijna-vijna-hochesh-peremogi-nastupaj/>
12. КВАРТАЛЬНИЙ ЗВІТ: ОПЕРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ УВКБ ООН В УКРАЇНІ У 2024 Р. УВКБ ООН. 2024. URL: https://www.unhcr.org/ua/sites/ua/files/legacy-pdf/UNHCR-Ukraine-quarterly-report-Q1-2024-draft_am_klb-final-UKR-1-1-1.pdf
13. Кібербезпека й медіаграмотність: Україна на передовій інформаційного фронту. Аналітичний центр ADASTRA. 2023. URL: <https://adastra.org.ua/blog/kiberbezpeka-j-mediagramotnist-ukrayina-na-peredovij-informacijnogo-frontu>
14. Колосова В. Міжнародна допомога Україні: підсумки 2023 і тренди 2024 року. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://www.niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/mizhnarodna-dopomoha-ukrayini-pidsumky-2023-i-trendy-2024-roku>
15. Країни Балтії підтримують членство України в НАТО та ЄС. 2025. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/4001727-kraini-baltii-pidtrimuut-clenstvo-ukraini-v-nato-ta-es.html>
16. Литва - Особливості країн світу. URL: <https://i-lug.gov.ua/country/lithuania>

17. Макаренко М. І. та ін. Європейська інтеграція: Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 344 с.
18. Марценюк Р. Військова співпраця України та країн Балтії (1991–2017). Європейські історичні студії. 2017. № 8. С. 165–220.
19. Москалюк М. Ф. Безпекова політика країн Балтії в умовах російсько-української війни. Регіональні студії. 2024. № 37. С. 58–62.
20. «ПА НАТО ухвалила декларацію про підтримку євроатлантичного курсу України та протидію російській агресії». Прес-служба Апарату Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/223370.html>
21. Палій Г. Допомога Латвії Україні в умовах війни та інтенсифікація двосторонніх відносин. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/dopomoha-latviyi-ukrayini-v-umovakh-viyny-ta-intensyfikatsiya-dvostoronnikh-vidnosyn>
22. Палій Г. Зміцнення безпеки країн Балтії в контексті зміни стратегічної концепції оборони НАТО. Значення для України. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/zmitsnennya-bezpeky-krayin-baltiyyi-v-konteksti-zminy-stratehichnoyi>
23. Підкова І. (упоряд.) Україна та цивілізаційні виклики: долаючи лихоліття війни (1914–2024 рр.): Колективна монографія. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2024. 235 с.
24. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України»: Указ Президента України. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text>

25. Програма «Cyber Coalition». NATO офіційний вебсайт. URL: <https://www.act.nato.int/activities/cyber-coalition/>
26. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Територіальна цілісність України» підтверджує суверенітет та територіальну цілісність України в межах її міжнародно-визнаних кордонів. ООН. URL: https://vienna.mfa.gov.ua/storage/app/sites/113/imported_content/5df4280b5ebdd.pdf
27. Рудько С. Балтійський щит України: Литва, Латвія та Естонія – три роки послідовної військової підтримки. 2025. URL: <https://military.com/uk/blogs/baltiyskyj-shhyt-ukrayiny-lytva-latviya-ta-estoniya-try-roky-poslidovnoyi-vijskovoyi-pidtrymky/>
28. Санкції ЄС проти Росії. Consilium. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions-against-russia/>
29. Сарнацький О. П., Мигловець Н. О. БАЛТІЙСЬКО-ЧОРНОМОРСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ ІНТЕГРАЦІЙНИЙ НАПРЯМ ДЛЯ УКРАЇНИ. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2018. № 4 (103). С. 28–32.
30. Співпраця з країнами Балтії. Український союз промисловців і підприємців. URL: <https://uspp.ua/ru/mizhnarodna-diialnist/spivpratsia-z-krainamy-baltii>
31. Спільна декларація про підтримку України. Міністерство закордонних справ України. 2023. URL: <https://mfa.gov.ua/pitannya-mizhnarodnoyi-bezpeki/spilna-deklaraciya-pro-pidtrimku-ukrayini>

32. Спільна заява лідерів України і країн Північної Європи та Балтії з нагоди третьої річниці повномасштабної агресії Росії проти України. Офіційний сайт Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-zayava-lideriv-ukrayini-i-krayin-pivnichnoyi-yevropi-96301>

33. Степаненко В. та ін. Пандемія COVID-19 в Україні: соціальні наслідки: колективна монографія / за наук. ред. В. П. Степаненка. Київ: ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2021. 406 с. URL: <https://isnasu.org.ua/assets/files/books/2021/covid.socialni-naslidki-fin-2021.pdf>

34. Сухобокова О. О. Політична та військова допомога країн Балтії Україні у перші місяці повномасштабної російсько-української війни. Київ, 2022. С. 661–670.

35. СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ Й ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНОГО АЛЬЯНСУ. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-09/nato.pdf>

36. Турчин Я., Астратович-Лейк Т., Горбача О. (ред.) Східна політика Європейського Союзу: здобутки, виклики та перспективи: Монографія. Львів–Olsztyn: «РОМУС-ПОЛІГРАФ», 2021. 230 с.

37. УГОДА між Урядом Литовської Республіки, Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України стосовно створення спільної військової частини. Міжнародний документ від 19.09.2014. Ратифіковано Законом № 2645-VIII від 06.12.2018. Кабінет Міністрів України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440_003-17#Text

38. Угода між Урядом України та Організацією Північноатлантичного договору про статус представництва НАТО в Україні. Кабінет Міністрів України. Ратифікація від 04.02.2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_033#Text
39. Угода про Північно-Балтійську ініціативу підтримки України підписана на саміті міністрів оборони НАТО. Regjeringen. URL: <https://www.regjeringen.no/en/whats-new/agreement-on-nordic-baltic-initiative-for-support-to-ukraine-signed-at-the-nato-defence-ministerial/id3124867/>
40. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Естонією. Офіційний сайт Президента України. 2024. 27 червня. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-91793>
41. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Литовською Республікою. Офіційний сайт Президента України. 2024. 27 червня. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-91809>
42. Україна та Естонія поглиблюють співробітництво у сфері кібербезпеки. Рада національної безпеки і оборони України. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/4948.html?PRINT>
43. Українська призма: Зовнішня політика 2022: Аналітичне дослідження. Київ: ТОВ «Вістка», 2023. 308 с.

44. Українська призма: Зовнішня політика 2023: Аналітичне дослідження. Київ: ТОВ «Вістка», 2024. 336 с. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/21179.pdf>
45. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002#Text
46. Хронологія відносин Україна – НАТО. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ukrayina-nato/hronologiya-vidnosin-ukrayina-nato>
47. Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки. Офіційний вебсайт. URL: <https://spravdi.gov.ua/>
48. Шелемба М., Шелемба М. Перспективні напрями співпраці України та країн Балтії. ГЕОПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ. 2023. № 2 (31). URL: <http://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/view/295281>
49. Aizsardzības Ministrija (Latvia). Drone Coalition. URL: <https://www.mod.gov.lv/en/drone-coalition-0>
50. Baltic states reaffirm support for Ukraine's path to EU and NATO. RBC-Ukraine. URL: <https://newsukraine.rbc.ua/news/baltic-states-reaffirm-support-for-ukraine-1749292335.html>
51. BNS. Lithuania delivers ammunition, anti-drones, field beds to Ukraine. LRT. 2024. URL: <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2316530/lithuania-delivers-ammunition-anti-drones-fieldbeds-to-ukraine>

52. Brzozowski J. Poland, Baltics call for 'defence line' along Europe's Eastern border. Euractiv. 2024. URL: <https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/poland-baltics-call-fordefence-line-along-europes-eastern-border/>
53. ERR News. Estonia joins Operation Interflex to train Ukrainian forces. ERR News. 2024. URL: <https://news.err.ee/1609231895/estonia-joins-operation-interflex-to-train-ukrainian-forces>
54. ERR News. Estonia trains 1,300 Ukrainian soldiers in two years. ERR News. 2023. URL: <https://news.err.ee/1609205575/estonia-trains-1-300-ukrainian-soldiers-in-two-years>
55. Estonian Defence Forces. Estonian Defense Forces instructors are heading to the UK to train Ukrainian Armed Forces. Estonian Defence Forces. 2024. URL: <https://mil.ee/en/news/estonian-defense-forces-instructors-areheading-to-the-uk-to-train-ukrainian-armed-forces/>
56. Ferran L. Estonia 'seriously' discussing sending troops to 'rear' jobs in Ukraine: Official. Breaking Defense. 2024. URL: <https://breakingdefense.com/2024/05/estonia-seriously-discussingsending-troops-to-rear-jobs-in-ukraine-official/>
57. Fremer I. Latvia: New Law Introduces Compulsory Military Service Starting in January 2024. The Library of Congress. 2023. URL: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2023-10-04/latvia-new-law-introduces-compulsory-military-service-starting-in-january-2024/>
58. Haynes D. Ukraine war: Why the Baltic states on NATO's frontline with Russia are urging their allies to 'wake up.' Sky News. 2024. URL:

<https://news.sky.com/story/ukraine-war-why-the-balticstates-on-natos-frontline-with-russia-are-urging-their-allies-to-wake-up-13084332>

59. KAS. Strengthening NATO Frontline States: Role of the Baltic states for the transatlantic community. KAS. 2023. URL: <https://thinktankreport.kas.de/en/2023-5-europe/index.html>
60. NATO. STEADFAST DEFENDER 24 CONCLUDES. URL: <https://shape.nato.int/news-releases/steadfast-defender-24-concludes>
61. NATO. Ukraine-NATO Partnership for Peace. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm
62. NATO. Washington Summit Declaration. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_227678.htm
63. Siliņa E. Latvia's assistance to Ukraine to exceed EUR 200 million this year; military aid to amount to around 0.25% of GDP. Ministru Kabinets. URL: <https://www.mk.gov.lv/en/article/evika-silina-latviasassistance-ukraine-exceed-eur-200-million-year-military-aid-amount-around-025-gdp>
64. U.S., Russia clash sharply over Ukraine at U.N. meeting. The Washington Post. 2022. URL: <https://web.archive.org/web/20220324093809/https://www.washingtonpost.com/world/2022/01/31/ukraine-russia-putin-nato/>
65. UN. Situation along Russian Federation-Ukraine Border Can Only Be Resolved through Diplomacy, Political Affairs Chief Tells Security Council. 2022. URL: <https://web.archive.org/web/20220212101049/https://www.un.org/press/en/2022/sc14783.doc.htm>

66. Välisministeerium (Estonia). Estonia's Aid to Ukraine. URL:
<https://vm.ee/en/estonias-aid-ukraine>